

02 Undersøkelse:
Eldre hater
telefonsalg

20 Tanzania-korrupsjon:
Norske ingeniører
frykter dommen

08 GAVI alliansen:
Lang kamp mot
vaksinepriser

Norge alene
i skogen?
Side 11

BISTANDS AKTUELT

NR 5 – JUNI 2011 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Sør- Sudan år null

9. juli blir Sør-Sudan et eget land. Etter tiår med borgerkrig skal den nye staten bygges. Norge og andre givere er klar for å være med på en storstilt bistandsdugnad. Men eksperter advarer mot å pøse inn penger. **Side 4**

Bestemor og
nybygger

Side 12

Aktuelt

Fortsatt høye
vaksinepriser.
Les mer på side 8

FORSIDE FOTO: UN

Jubelen i Juba

Leder

Når Sør-Sudan om få uker får sin uavhengighet fra Nord-Sudan har landets befolkning god grunn til å feire.

Mange internasjonale støttespillere vil også stille opp i hovedstaden Juba 9. juli for å delta i feiringen av uavhengighet etter tiår med krig. Som en del av hyllesten vil vi garantert også få høre løfter om penger, mye penger.

Midt oppe i fødselsfeiringen er det likevel grunn til å mane til både edruelighet og tålmodighet hva gjelder omfanget av internasjonal bistand de første årene. Og det er grunn til å minne om at alle bistandsgivere ikke behøver å bidra med midler til alle gode formål. Snarere vil det være klokt om bistandsgivere konsentrerer seg om områder der de har spesiell kompetanse.

Det er viktig at Norge og andre kompetente bistandsgivere bidrar til å bygge opp Juba-myndighetenes kapasitet til å forvalte oljerikdommen i landet, og ikke minst bistå med å etablere systemer slik at det er åpenhet om disse milliardene og hvordan de brukes.

Det avgjørende er at Sør-Sudan får tid til å bygge opp et statsapparat de selv kan håndtere og som ikke er drevet av dyre bistandsekspertter fra utlandet. Landet har et svakt utgangspunkt med få medarbeidere med høyere utdanning. Det vil også ta tid å etablere rutiner som kan hindre misbruk av penger.

I begeistring over å hjelpe må man ikke bli naive og tro at alle i den nye makteliten alltid har hele befolkningens ve og vel i mente. Rapporter om jordtyveri, korrupsjon og forfordeling av egne slektninger er allerede kjent. Bistands-Norge må ikke gjøre situasjonen verre.

Statsbygging tar tid. Vær tålmodig med pengebevilgningene.

Ønsker strengere krav til innsamling

– Vi må få på plass et system hvor alle som driver innsamling kontrolleres. Og hvor personer og organisasjoner kan nektes å drive med innsamling, sier Høyres Peter Gitmark. **Av Tor Aksel Bolle**

-For øyeblikket har vi ingen reell kontroll med de useriøse innsamlerne. Både Bistandsaktuelt og andre medier har vist at det finnes en rekke aktører som i realiteten samler inn store summer til seg selv under dekke av å hjelpe andre. Det er svært beklagelig og noe vi må få rettet på, sier Gitmark, som er stortingsrepresentant for Høyre.

Han mener Innsamlingsregisteret, som ble opprettet i 2009, kun fanger opp de som ønsker å la seg kontrollere.

– De som ikke ønsker å bli kikket i kortene lar rett og slett være å bli

med i registeret, sier Gitmark.

Han mener at Lov om innsamling, som ble vedtatt i 2007 og blant annet skulle gjøre arbeidsforholdene vanskeligere for useriøse aktører, foreløpig ikke har virket etter hensikten.

– Det ser ikke ut til at de som utnytter folks giverglede er blitt færre. Mitt inntrykk er snarere at det blir flere av dem, sier han.

Strengere kontroll

Høyrerepresentanten sier det er på høy tid å få på plass et strengere kontrollsystem.

– Alle som samler inn penger til gode formål bør kontrolleres og på-

Mange eldre hater telefonsalg

De aller fleste nordmenn misliker å bli oppringt av en organisasjon som ber om penger. Og de eldre liker det aller minst. Det er to av konklusjonene i en ny rapport. **Av Tor Aksel Bolle**

DEN FERSKE UNDERSØKELSEN, som er gjennomført av Statens institutt for forbruksforskning (Sifo), fokuserer på forbrukeres holdninger til telefonsalg og telefonhenvendelser.

Hovedkonklusjonen er krystallklar: Folk flest liker *ikke* å bli ringt til av tele-

fonselgere. Og det hjelper ikke at man ber om penger til et godt formål.

Hele 73 prosent av de spurte liker ganske dårlig eller svært dårlig at frivillige organisasjoner ringer og ber om bidrag. Og dette gjelder folk som allerede gir penger til organisasjonen

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell friidom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

■ AVSKOGING

0,034

prosent av verdens totale brutto nasjonalprodukt må settes av til skogtiltak, om man skal få til en halvering av avskogingen innen 2030, ifølge en FN-rapport.

legges å følge Innsamlingskontrollens regler. Det bør også være pliktig å opplyse om hvor mye av de innsamlede pengene som faktisk går til formålet. Og både personer og organisasjoner bør kunne utestenges fra å drive innsamling, sier Gitmark.

– Kommer Høyre til å foreta seg noe i den saken?

– Det er vanskelig for oss å få gjort noe så lenge det ser ut til at alle forslag fra opposisjonen stemmes ned. Men vi kan jo ikke sitte rolig og se på at vi har et system som åpenbart ikke fungerer. Så hvis ikke regjeringen har foretatt seg noe over sommeren kommer vi til å legge fram et forslag om tiltak, sier Gitmark.

Vil spørre ministeren

Også Solveig Horne, som representerer Frp og sitter i familie- og kulturkomiteen for partiet, mener det er grunn til bekymring.

– Frp var jo kritiske da Lov om innsamling ble vedtatt. Men vedtatt ble den, og loven må få virke en stund før vi kan konkludere. Hvis det nå er slik at en rekke aktører i bransjen mener loven fungerer dårlig, må vi selvfølgelig ta det på alvor.

– Kommer Frp til å foreta seg noe i saken?

– Jeg er usikker på om vi rekker det før sommeren. Men vi kommer helt klart til å kikke nærmere på dette og trolig i første omgang stille spørsmål om hvordan loven fungerer til statsråden, sier Horne.

– Vanskelig å stanse

Statssekretær i Kulturdepartementet Roger Solheim understreker overfor Bistandsaktuelt at loven fortsatt er

«Folk må fortsatt ta ansvar for å sjekke hvem de gir til»

Peter S. Gitmark, stortingsrepresentant for Høyre

Roger Solheim, statssekretær i Kulturdepartementet

relativt ny, den trådte ikke i kraft før sommeren 2009. Ifølge Solheim var hovedhensikten med den nye loven ikke først og fremst å stanse de useriøse, men å øke tilliten til de seriøse innsamlingsorganisasjonene.

– Jeg tror det er nesten umulig å bli kvitt absolutt alle useriøse aktører. Folk må fortsatt ta ansvar for å sjekke hvem de gir til. Et enkelt kontrollspørsmål er om innsamlingen er underlagt Innsamlingskontrollen. Og så vil både vi og organisasjonene bidra til å gjøre Innsamlingskontrollen bedre kjent. Vi har nettopp bevilget 210 000 kroner til informasjonstiltak, sier Solheim.

<<I tett dialog>>

– Men det er en rekke eksempler på at useriøse innsamlere holder på akkurat som før?

– Jo. Vi er kjent med at det er bekymring over hvordan en del aktører opererer og at flere mener at Innsamlingskontrollen bør ha et sterkere mandat. Vi er ikke helt fremmed for det og ser at det er gode argumenter for en slik ordning. Samtidig er det mange utfordringer knyttet også til en slik løsning.

– Har dere konkrete planer om å gjøre noe?

– Ikke for øyeblikket, men vi følger situasjonen nøye og har en tett dialog med blant annet Innsamlingsrådet og Frivillighet Norge. ■

toab@norad.no

■ SKATT

Krever åpenhet om skatt i utlandet

Næringskomiteen på Stortinget krever at norske statside selskaper rapporterer hvor mye de betaler i skatt til land de jobber i.

Da komiteen i begynnelsen av juni presenterte meldingen om norsk statlig eierskap i en globalisert økonomi understreket flertallet at Norge har et selvstendig ansvar på dette området. De understreker den positive betydningen de mener land for land-rapportering vil ha i arbeidet mot korrupsjon, kriminalitet og skattesvindler.

06 Palestina: Ber Europa støtte samlingsregjeringen

12 Uteoppdrag: Hundrevis av nordmenn «alltid beredt»

24 Næringsliv: Slik får du støtte til satsing ute

Afrikas våpenhovedstad Side 16

BISTANDSAKTUELT

NR 4 – MAI 2011 www.bistandsaktuelt.no FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

For fire år siden vedtok Stortinget en ny lov. Loven skulle skape mer åpenhet om hvordan penger blir samlet inn og hvordan pengene blir brukt. Men siden har lite skjedd. – Kontrollen med de useriøse innsamlere er fortsatt lik null, sier Bernt G. Apeland i Norges Røde Kors. Side 8-10

Fritt fram for frekke pengeinnsamlere

Slår hardt til mot opposisjonen Side 20

Bistandsaktuelt skrev i forrige utgave om hvordan en rekke organisasjoner samler inn penger uten at noen har oversikt over hvor mye de får inn eller hvordan pengene blir brukt.

de blir oppringt av. Spør man de som er blitt ringt til av en organisasjon de ikke støtter fra før, svarer ni av ti at de ikke liker det. Hele 62 prosent liker det faktisk «svært dårlig».

Forsker Ragnhild Brusdal i Sifo, som sammen med kollega Randi Lavik har gjennomført undersøkelsen, mener det kan være flere forklaringer på at folk er så negative til telefonsalg.

– Mange oppfatter nok det å bli oppringt som mer privat enn for eksempel om man får et brev. En del synes trolig også at det er vanskeligere å si nei i telefonen, sier Brusdal.

Det er de over 60 år, som er den gruppen som gir mest penger til gode formål, som misliker mest å få telefoner hvor det bes om penger.

– Undersøkelsen sier ikke noe om hvorfor det er slik, men min oppfatning er at det dreier seg om at en del

eldre nok er mindre vant til å takle pågående selgere. De er nok også mer opptatt av å ha orden i økonomien og betale regningene sine enn det yngre er, sier Brusdal.

Gjengangere

For å unngå å bli oppringt av selgere har stadig flere nordmenn reservert seg mot telefonhenvendelser. Men ifølge rapporten fra Sifo er det slett ikke alltid at det hjelper.

54 prosent av de som ble intervjuet hadde opplevd å bli oppringt av selgere for frivillige organisasjoner til tross for at de hadde reservert seg mot akkurat den typen henvendelser.

– Det vi vet, blant annet fra Forbrukerombudet, er at det er en del gjengangere som ikke bryr seg så mye om at man ringer til folk som har reservert seg mot telefonhenvendelser, sier Brusdal.

– En balansegang

De største norske hjelpeorganisasjonene bruker såkalt telemarketing veldig forskjellig. Noen gjør det ikke, noen bruker det litt og andre bruker det mye. Norsk Folkehjelp er blant organisasjonene som betaler et telefonsalgfirma for både å selge lodd, selge kalendere og å rekruttere nye givere. Firmaet, som heter Windmill, får 50 prosent eller 75 prosent av inntektene – avhengig av hva slags salg det er snakk om.

I fjor hadde Norsk Folkehjelp inntekter på 5,4 millioner kroner fra Windmills salg.

– For oss blir dette en balansegang: vi er nødt til å skaffe inntekter, samtidig som vi selvfølgelig ikke kan eller ønsker å drive på en måte som oppleves som plagsom for giverne. Vi er 100 prosent avhengige av tillit fra dem, sier kommunikasjonssjef Tor-Henrik Andersen.

Tor-Henrik Andersen, kommunikasjonssjef i Norsk Folkehjelp.

Andersen sier han er klar over at telefonsalg ikke alltid er populært, men mener de driver på en måte som er skikkelig og ryddig.

Vi kommer til å fortsette med telefonsalg, det gir gode inntekter og vi samarbeider med et svært profesjonelt og seriøst firma. Men vi er selvfølgelig lite fornøyde med at det fins «cowboyer» i bransjen som ødelegger både for oss og giverne, sier Andersen.

Redd for ryktet

SOS-barnebyer er den organisasjonen i Norge som er aller flinkest til å samle inn private penger. Men telefonsalg driver de ikke med.

– Det skyldes at vi vet at det er upopulært og at vi er redd for at det skal skade merkevaren vår på sikt, sier Hanne Rustad som er leder for markeds- og kommunikasjonsavdelingen. ■

toab@norad.no

4 Aktuelt

År med krig og uro har bidratt til at Sudans befolkning er blant verdens fattigste. Mange har vært avhengige av nødhjelp. Nå må Sør-Sudan gradvis lære seg å fø sitt eget folk.

FOTO: UN PHOTO/TIM MCKULKA

En ny stat skal bygges – helt fra grunnen

Norsk bistand til Sudan er ved et veiskille. Norge skal hjelpe verdens nyeste land, Sør-Sudan, med å bygge en moderne stat. De nye statsansatte må få opplæring i alt fra grunnleggende politiarbeid til avansert makroøkonomi. **Av Hege Opseth**

Siden årtusenskiftet har Norge brukt over to milliarder kroner i Sudan. Til nå har om lag 40 prosent av norske midler gått til humanitær innsats. Nå forandrer Norge kurs i landet som har vært en av de største mottakerne av bistandsmidler i mange år.

– At vi nå skal drive statsbygging i Sør-Sudan er et viktig veiskille. For Sør-Sudan handler det ikke om å drive gjenoppbygging etter krig, det handler om å bygge fra bunnen av, sier utviklingsminister Erik Solheim til Bistandsaktuelt.

Lavt utdanningsnivå

Det finnes ingen oppskrift på hva som er vellykket statsbygging. Og sjelden har verden sett en ny stat med et vanskeligere utgangspunkt enn Sør-Sudan, som blir Afrikas 54. land. De politiske utfordringene er gigantiske – samtidig som folk på bakken krever forandring. Rask forandring. Det kan bli en utfordring for president Salva Kiir og hans mannskap, ettersom heller ikke den langsiktige utviklingsplanen for de neste årene er ferdig.

Å bygge en stat nærmest fra bunnen av handler om å få på plass en grunnlov, rettsapparat, helse-system,

utdanning, kloakk, hær, politi, politiske systemer, og en statsadministrasjon – alt som skal til for at et land skal fungere. Sør-Sudan er stort. Samtidig finnes bare noen få kilometer med asfalterte veier, og kun fem prosent av de som er ansatt i staten har universitetsutdannelse.

Vil ikke ha ny ettpartistat

Dette er den gigantiske oppgaven Norge og andre store givere skal være med på. Norge har satt av 600 – 700 millioner kroner i år til utviklingsarbeid i Sør-Sudan og Nord-Sudan i år. Trolig vil satsingen ligge på det samme også de neste årene.

– Det blir nå en dreining mot mer langsiktige prosjekter, selv om vi selvsagt vil trå til om det skulle komme en stor humanitær krise. Vi ønsker å unngå at Sør-Sudan utvikler seg i feil retning, derfor er demokratisering et viktig stikkord for statsbyggingen, sier underdirektør i Utenriksdepartementet og prosjektleder for Sudansatsingen, Odd Magne Ruud.

Når Norge nå dreier retningen for bistandssatsingen er det to hovedfokus: Olje og økonomistyring. Flere tiår med krig har ikke bidratt til å bygge landets byråkratiske og økonomiske kompetanse.

Slik lever folk i verdens nyeste land

- Ferske statistikker forteller hvilke utfordringer myndighetene og bistandsgiverne står overfor i Sør-Sudan. Nesten ingen kan lese, nesten ingen har toaletter og nesten halvparten er kronisk underernært.
- Det bor 8,8 millioner mennesker i Sør-Sudan
- Halvparten av befolkningen er under 18 år
- 51 prosent lever på under én dollar om dagen
- 47 prosent er kronisk underernært
- 85 prosent av den voksne befolkningen er analfabeter
- 83 prosent bor på landsbygda
- 48 prosent av barn i skolepliktig alder er innskrevet i skolen.
- Mer enn 13 prosent av barna dør før de fyller fem år
- Tre av fire har jordbruk som viktigste næringsvei
- 38 prosent må gå mer enn 30 minutter hver vei for å hente drikkevann

Kilder: The Economist, The World 2011, Statistisk Sentralbyrå Sudan / Norge, South Sudan Household Health Report (2006)

Advarer mot bistandskaos

Det hjelper lite med mye penger, om ikke mottakeren har kapasitet til å ta i mot. Forskningsjef ved FAFO, Morten Bøås, advarer mot å pumpe for mye bistandspenger inn i Sør-Sudan. – Det kan gjøre ting verre, sier han.

BØÅS KOM TILBAKE fra en reise i Sør-Sudan for kort tid siden. Han er sikker på at alle de uavklarte spørsmålene som partene har skjøvet foran seg vil slå tilbake.

– Sør beveger seg mot uavhengighet, men det er nok en uavhengighet de ikke er helt forberedt på. Man vil erklære en ny stat, som etterpå må gå tilbake igjen og se på spørsmål som burde vært avklart før selvstendigheten, sier Bøås.

De neste årene er det ventet at det internasjonale samfunnet vil gå inn med store summer i Sør-Sudan. For en ny stat som allerede har problemer med å håndtere oljeinntektene kan det bli svært krevende å ha kontroll over en massiv bistandsinnsats.

– Det er vanskelig å se for seg at de som sitter med koordineringsansvaret vil klare det. Det internasjonale samfunnet bør være forsiktig med å pumpe inn for mye penger. Det hjelper ikke at behovet er stort dersom kapasiteten til å ta i mot og koordinere ikke er bra nok. En slik situasjon kan føre til at ting snarere blir verre enn bedre, sier Bøås til Bistandsaktuelt.

– Du høres pessimistisk ut?

– Jeg er pessimistisk. Sør-Sudan står overfor store utfordringer og det er bedre å være veldig tydelig på dette. Det kan også være en fare i at nord forsvinner som en fiende. Hva har folk i Sør da til felles?

Forskningsjefen på FAFO mener at dette og en rekke andre ubehagelige spørsmål blir feid under teppet i bistandsmiljøet.

– Man må stille det ubehagelige spørsmålet: Hva er egentlig Sudan Liberation Peoples' Movement (SPLM)? En politisk bevegelse? Det er snarere enn koalisjon av ulike fraksjoner brakt sammen i motstand mot felles fiende. Folk ønsker seg uavhengighet, ja, men hva etterpå, hva slags stat er det de ønsker seg, spør Bøås og påpeker at det allerede nå er spenninger mellom de to store etniske gruppene i Sør, dinkaene og nuerne.

Morten Bøås, forskningsjef ved FAFO

– Sør-Sudan er en stat med betydelige inntekter fra olje, men som ikke har en sterk tradisjon for å forvalte slike inntekter. Vi anser antikorrupsjonsarbeid som et særlig viktig innsatsområde, sier Ruud.

– Har utviklingen i Sør-Sudan kommet langt nok i forhold til hvor mye penger som er brukt?

– Tatt i betraktning at Sør-Sudans ledere for kort tid siden var geriljakrigere har de sørsudanske myndighetene gjort en stor innsats, men det er mye som står igjen, sier Ruud.

Opplæring

Det handler om å gi opplæring, ofte helt fra grunnen av. Norge og andre givere vil utplassere eksperter og rådgivere i finans- og oljedepartementene i Juba. De skal drive kursing og overføring av kunnskap, samtidig som de skal bistå med å etablere en forvaltning og gode rutiner for økonomistyring.

– Det er så store behov at mye må gjøres lokalt, og det er ekstremt viktig at det er åpenhet omkring inntekter og bruk av oljepenger i framtiden, sier Endre Stiansen, fagdirektør i Utenriksdepartementet.

I tillegg til satsing på olje og finans støtter også Norge et kapasitetsbyg-

gingsprogram med kursing av offentlige ansatte fra Kenya, Uganda og Etiopia. UNDP-programmet tar sikte på at minst 1000 fagpersoner fra nabolandene vil komme til Sudan for å delta i kapasitetsbygging av ansatte i det nye statsapparatet. De første gruppene ankom Juba i forrige uke.

Juba-fokus

Det var først i fjor at det ble gjort en folketelling i landet og det ble fremskaffet en rimelig oversikt over levekårene til sivilbefolkningen. Da ble den første offisielle statistikken utgitt. Den forteller at det er langt

Sør-Sudans økonomi

■ 98 prosent av inntektene til regjeringen i Sør-Sudan kommer fra olje.

■ I 2009 var oljeinntektene i Sør-Sudan på 1,9 milliarder dollar. Tilsvarende tall for Nord-Sudan er 3,2 milliarder dollar. Dette er en nedgang på nesten 40 prosent fra 2008.

■ Bistanden til Sør-Sudan var i 2010 beregnet til 1,2 milliarder dollar.

Kilder: Statistisk årbok for Sudan

frem – i alle sektorer, ikke minst i av-sidesliggende strøk.

Kritiske røster har påpekt at for nye foregår i Juba, sentrum for den nye makta i Sør – og kanskje like viktig: hovedsete for mange hjelpeorganisasjoner. Utenriksdepartementet påpeker at man må starte ett sted.

– Vi snakker om et land med ti delstater, folk skal ha like rettigheter til tjenester fra staten uansett hvor de kommer fra. Utfordringen er at dette tilbudet blir svakere jo lenger bort du kommer fra Juba, sier Stiansen.

Politi-kurs

Men norsk støtte dreier seg ikke bare olje og finans: De siste årene har Norge blant annet støttet et prosjekt som driver opplæring i «hvordan være polititjenestemann». Av de som er i politistyrken nå kan mange verken lese eller skrive og vet lite om menneskerettigheter.

– De får bred opplæring i hvordan man skal være politi. Det handler også om at de som er anklaget for noe har rettigheter, sier Stiansen.

Norges millioner vil i stor grad gå via FN-systemet. Etter fredsavtalen ble det såkalte Flergiverfondet opprettet – for å koordinere ulike bistandsgiveres innsats. Men etter

et par, tre år stod mange hundre millioner dollar fortsatt på bok og lite skjedde på bakken. Norge valgte å stoppe utbetalingene i 2009. Norge bidro også til å opprette et felles giververkontor.

– Fondet vil gradvis bli faset ut, siden det ikke kommer inn friske penger. Men det felles giververkontoret vil bestå som en instans for faglig rådgivning i bistandsmiljøet i Juba, sier Odd Magne Ruud.

Mer effektivt?

Flergiverfondet blir nå erstattet av mindre fond basert på sektorer. Håpet er at det skal bli mer effektivt og gjøre det lettere å drive mer målrettet utviklingsarbeid. I den sårbare situasjonen Sør-Sudan nå er i, er det en stor fordel, både politisk og økonomisk at landet har gode venner i det internasjonale samfunnet. Og gode venner som USA, England – og Norge satses langsiktig:

– Det er signalisert sterk politisk vilje til å være i Sudan i et langt perspektiv. Håpet er likevel at det ikke skal være så stort behov for vårt bidrag om ti år, sier Stiansen. ■

Fortsetter på neste side: –Trenger langvarig støtte →

6 Aktuelt

→ Fortsetter fra forrige side

I mars angrep regjeringsstyrker fra nord-Sudan Abyei by. Ifølge FN har om lag 100 000 mennesker flyktet fra Abyei-distriktet på grunn av kampene.

FOTO: UN PHOTO/STUART PRICE

Sudan-troikaen er bekymret

Norge, USA og Storbritannia – som utgjør den såkalte «Sudan-troikaen» – uttrykker sterk bekymring for situasjonen bare uker før delingen av Sudan 9. juli. **Av Hege Opseth**

BARE FÅ UKER før løsrivelsen som markerer den endelige slutten på en borgerkrig som varte i over 30 år og kostet over 2 millioner mennesker livet, er viktige avtaler mellom Nord- og Sør-Sudan ikke ferdig forhandlet. Samtidig har den siste tidenes uroligheter i områdene Abyei og Sør-Kordofan gjort situasjonen enda mer spent.

For regimet i Khartoum er 9. juli dagen hvor de offisielt mister omtrent en tredjedel av landet, omtrent

en fjerdedel av befolkningen og 80 prosent av kjente oljeressurser.

– Løsrivelsen er et stort politisk nederlag for sentralmyndighetene i Khartoum. De har akseptert resultatet, men det er klart det oppfattes som et nederlag, sier ministerråd ved den norske ambassaden i Khartoum, Arve Ofstad.

Han understreker viktigheten for at også Nord blir sett i de neste avgjørende månedene:

– Sør trenger et stabilt nord som

nabo. Ingen er tjent med at nord faller sammen og kolliderer økonomisk. Det er viktig for landet, men også for hele regionen at det blir en form for stabilitet, sier Ofstad til Bistandsaktuelt.

I en felles uttalelse fra Sudan-troikaens spesialutsendinger understrekes behovet for at partene i Sudan, National Congress Party (NCP) og Sudan Peoples' Liberation Movement (SPLM), setter alt inn på å finne løsninger på Abyei-konflikten og andre uløste spørsmål før selvstendigheten. Uttalelsen etterlyser også at alle uautorisererte styrker trekkes tilbake fra Abyei i henhold til Kadugli-avtalen.

Bashir nekter

Men president Omar al-Bashir har så langt nektet å trekke styrkene ut av det omstridte grenseområdet.

FN melder at så mye som 100 000 mennesker skal ha flyktet fra urolighetene.

Men stridsspørsmålet rundt Abyei er langt fra det eneste som truer freden. Når forhandlingsleder for Den afrikanske unionen, Thabo Mbeki, denne uken ankommer Sudan, er listen over uenigheter stor:

- Hvor skal grensen gå?
- Hvordan skal oljeinntektene fordeles?
- Hvordan skal partene løse spørsmålet om statsborgerskap?

– Det er ikke mulig å løse alle problemene før 9. juli, men partene må komme til enighet når det gjelder olje. Vi skal bygge to levedyktige stater, sa Mbeki i et intervju med Bistandsaktuelt for få uker siden. ■

– Trenger langvarig støtte

Sudan er allerede EUs største programområde. – Det kan ta tiår før arbeidet virkelig bærer frukter, mener EUs nødhjelpssjef. **Av Tiril A. Skarstein**

EU-KOMMISSÆREN for internasjonalt samarbeid, nødhjelp og krisehåndtering, Kristalina Georgieva, mener derfor at Sudan-satsningen vil måtte fortsette i mange år framover. Selv besøkte hun Sør-Sudan i fjor og forteller at hun aldri har sett et område med større behov for internasjonalt støtte.

– Sør-Sudan er født med enorme vanskeligheter. Landet mangler en rekke institusjoner, de mangler infrastruktur og de mangler sikkerhet for folk på landsbygda, sier Georgieva.

Hun understreker at det vil ta tid å bygge opp landet og at penger ikke nødvendigvis er nok.

– Vi lærte i Haiti hva det betyr at et land mangler institusjoner. Det internasjonale samfunnet var naive og ga inntrykk av at om vi bare kom opp med nok penger ville Haiti bringes tilbake til normalen. Men å kaste inn penger når det er mangel på institusjonell kapasitet, løser ikke problemene. Det samme gjelder kanskje i enda sterkere grad i Sør-Sudan. Vi vil måtte styrke landets institusjoner og absorberingsevne og vi må tenke langsiktig, forklarer kommissæren.

Hun frykter at det kan bli vanskelig å mobilisere nødvendig støtte til Sør-Sudan, og til Sudan, når området ikke lenger er i medienes søkelys.

Kristalina Georgieva, EU-kommissæren for internasjonalt samarbeid, nødhjelp og krisehåndtering

Sør-Sudan står overfor store utfordringer og vil trenge betydelig internasjonal støtte i mange år fremover, mener EU-kommissær Kristalina Georgieva. Bildet viser en tukul i Sør-Sudan. Over 80 prosent av sørsudanerne bor i slike tradisjonelle boliger.

FOTO: UN PHOTO/TIM MCKULKA

– Sør-Sudan vil måtte ta hånd om fredsprosessen med Nord, med vanskelige grensespørsmål og spørsmål om ressursfordeling. Dette kan fort bli kimer til konflikt. Muligheten for suksess er avhengig av det inter-

nasjonale samfunnets evne til å gi Sør-Sudan langsiktig støtte, men også evnen til å støtte opp om resten av Sudan. Ikke minst er det viktig at Darfur ikke blir glemt, påpeker Georgieva. ■

Demonstranter samlet seg igjen i gatene i Tunis i mai. Meningene er mange om datoen for valg på grunnlovgivende forsamling. FOTO: FETHI BELAID / SCANPIX

Frykter valg-fiasko

Fallhøyden er stor når Tunisia og Egypt går til valg etter den arabiske våren. – Alles øyne vil være rettet mot Tunisia, forklarer en tunisisk politiker. Han er redd for å mislykkes. **Av Tiril A. Skarstein**

likhet med valgkomisjonen i Tunisia mener Khalil Zaouia fra partiet Det demokratiske forum for arbeid og frihet (FDLT) det er positivt at valget på grunnlovgivende forsamling nå blir utsatt fra juli til oktober. Valgkomisjonen har uttalt at den opprinnelige datoen kom for raskt, og at det ikke var tid til å sikre et demokratisk valg.

– Vi trenger tid for å kunne gjennomføre et valg som er fritt og åpent. Vi må ikke mislykkes, sier Zaouia til Reuters.

Diskusjoner om valgdato har ført til nye demonstrasjoner både i Egypt og i Tunisia. Folket vil ikke miste momentum og er redde for at noen skal kapre revolusjonene, andre frykter at snarlige valg vil kunne gå på bekostning av demokratiske prinsipper. Størst er likevel frykten blant folk for at valgresultatene ikke skal bli respektert.

Urealistiske tidsrammer

I Egypt har folket stemt over selve prosessen. 77 prosent stemte for konstitusjonelle endringer som åpner for et presidentvalg allerede til høsten. Men i mai var demonstranter igjen samlet på Tahrir-plassen i Kairo med krav om en utsettelse av valget.

Også eksperter frykter at valgene nå kommer for raskt, at det vil bli for mange mangler og at resultatene

dermed ikke vil ha den nødvendige legitimitet.

– Jeg synes tidsrammen er helt urealistisk. De har bare gjort dette i noen måneder etter 50 år med militært styre. Disse tingene tar tid, sier Rami Khouri ved American University of Beirut til nyhetsbyrået AP.

– Et snarlig valg kan gå på bekostning av kvinner og lavere sosiale klasser dersom ikke alle får ID-kort i tide, frykter Egypt-ekspert ved Chr. Michelsens Institutt, Nefissa Naguib.

Haster

Særlig de små og nyetablerte partiene kjemper for en utsettelse av valgene. De trenger tid til å danne en plattform og informere velgere om hva de står for. I Tunisia er det et titalls nye partier og vanskelig for velgere å få oversikt.

– Vi trenger mer tid til å informere og trene folket, sa Hama Hammami, talsmann for kommunistpartiet PCOT til AFP, da spørsmålet ble diskutert i slutten av mai.

Men demonstrasjoner i Tunisias hovedstad har satt press på regjeringen. Folket er utålmodig etter å

«Vi må bare se på valgene som en milepæl på veien»

se resultater etter at president Zine al-Abidine Ben Ali ble styrtet i januar.

Vil gi legitimitet?

– Den midlertidige regjeringen kommer ingen vei. De har ikke noe program og ikke noe prosjekt, de trenger valg for å komme videre. Nå er det viktig å få avvirket valget, slik at en får en forsamling som kan utarbeide en ny grunnlov, sier Tunisia-ekspert Marit Tjomsland ved Universitetet i Bergen.

Hun frykter at utsettelsen kan få folket til å ønske seg tilbake til en tid da regjeringen på tross av sine demokratiske mangler faktisk leverte et stabilt styre.

– Utsettelse, kaos, streiker og ting som ikke fungerer, kan få folk til å gi opp demokratitanken. Jeg ser heller ikke at utsettelsen av valget i tre måneder løser problemene. Derfor tror jeg hadde vært bedre å gjennomføre valget i juli, som planlagt. En får se på det som et skritt på veien, mener Tjomsland.

Økonomiske behov

Hun får støtte av leder av FNs utviklingsprogram (UNDP) Helen Clark, som understreker at det nå er viktig å ikke «la det beste bli det godes fiende».

– Folk i disse landene har presserende økonomiske behov. De ønsker en legitim regjering som kan ta viktige beslutninger, understreket Clark, da hun besøkte Norge i mai.

FN-organisasjonen støtter demokratiutvikling i Nord-Afrika og har blant annet vært involvert i opprettelsen av den uavhengige valgkomisjonen i Tunisia og bidratt til styrking av de politiske partiene. Til Bistands-

Veien mot demokrati

Tunisia:

■ Tunisias president Zine al-Abidine Ben Ali ble styrtet 14. januar etter et folkekrav om innføring av demokrati.

■ Siden opptøyene har landet blitt styrt av en overgangsregjering.

■ Det var planlagt valg av en grunnlovgivende forsamling 24. juli.

■ I mai anbefalte valgkomisjonen at valget utsettes til 16. oktober.

Overgangsregjeringen har nå bestemt at valget utsettes til 23. oktober.

Egypt:

■ Egypts president Hosni Mubarak trakk seg 11. februar etter 18 dager med opptøyer og sterke folkekrav om hans avgang.

■ I en demokratisk folkeavstemning 19. mars sa 77 prosent av Egypts velgere «ja» til endringer i landets grunnlov og åpnet dermed for snarlige valg.

■ Parlamentsvalg og presidentvalg er planlagt avholdt i løpet av høsten, men mulige utsettelse blir diskutert.

Helen Clark, leder av FNs utviklingsprogram.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

aktuelt sier Clark at hun ikke tror valgene kan bli perfekte, men hun mener heller ikke at det er nødvendig.

– Vi må bare se på valgene som en milepæl på veien. Det vil bli flere valg i framtiden og forbedringer av valglovene, bedre organiserte partier og mer erfarne medier, påpeker Clark. ■

8 Aktuelt

■ VAKSINER

Norge dobler støtten til GAVI

Under givermøtet i Den globale vaksinealliansens (GAVI) forrige uke hadde alliansen som mål å samle inn 3,7 milliarder dollar. Da konferansen var over var 4,3 milliarder dollar sikret frem mot 2015. Det betyr at alliansen har 7,6 milliarder dollar til rådighet frem mot tusenårsmålenes utløp, noe som ifølge GAVI vil sikre vaksiner til 250 millioner barn. Norge var blant giverne som økte støtten, og frem mot 2015 skal Norge gi 180 millioner dollar – nær 1 milliard kroner – i året til GAVI.

■ STORBRITANNIA

Satser på privat sektor

Storbritannia vil støtte 300.000 bedrifter i utviklingsland. Satsningen på privat sektor skal skape jobber for mer enn 10 millioner mennesker. Ikke minst ønsker Storbritannia å øke folks tilgang på lån og forsikringer, og de vil særlig støtte selskaper som tilbyr mobile banktjenester.

– Bistand alene vil aldri være svaret. Det er handel og bedrifter som vil stimulere den økonomiske veksten som vil hjelpe folk ut av fattigdom, sier britenes utviklingsminister Andrew Mitchell til avisa The Guardian.

Fortsatt høye vaksinepriser

Prisen på flere livsviktige vaksiner vil gå ned. Det var beskjeden som kom rett før et givermøte i London i mai. Men kampen mot høye vaksinepriser er langt fra vunnet. **Av Ingvild Sahl**

Da den norskstøttede vaksinealliansen Gavi ble lansert i 2000, var et av hovedmålene at den skulle bidra til å senke prisene på vaksiner. På den måten skulle utviklingslandene selv få råd til å vaksinere sine barn. Elleve år senere er målet langt fra nådd.

Selv om prisen på enkelte vaksiner er redusert, har prisen på andre vaksiner stått stille eller gått opp (se tabell).

Ifølge Leger uten grenser har Gavi gjort for lite for å senke prisene. Dette skyldes at alliansen ikke har vært i stand til å gjøre noe med de virkelige store utfordringene i vaksinemarkedet; nemlig at det fortsatt domineres av noen få, svært mektige produsenter. Disse legemiddelgigantene selger produktene sine i en tilnærmet monopolsituasjon.

Mangler åpenhet

I dag er det kun 6-8 produsenter som lager produkter som er godkjent av Verdens helseorganisasjon (WHO). Selv om FNs barnefond Unicef nylig begynte å publisere prisstatistikker,

har flere av de største produsentene nektet å gi innsyn i hvor mye produktene deres koster.

– Mangel på innsyn i priser er et stort problem. Vi tror åpenhet og gjennomsiktighet i markedet er en nøkkel for å øke konkurransen, noe som igjen vil senke prisene på vaksinene, sier Dina Hovland, sykepleier med ansvar for vaksinespørsmål i Leger uten grenser.

For tett på?

Hovland tror Gavis nære samarbeid med flere av de største vaksineprodusentene, som også er representert i Gavis styre gjennom farmasigiganten Crucell, har gjort det vanskelig for alliansen å føre en tøff prispolitikk.

Frem mot 2015 vil Gavi redusere antall land som kvalifiserer for vaksinstøtte fra 70 til rundt 50. Hovland tror dagens høye priser vil gi mange land store problemer med å betale for vaksinene i fremtiden.

– I dag koster det omlag 100 norske kroner å grunnvaksinere ett barn. I tillegg har Gavi bidratt til å lansere flere nye vaksiner, som kommer på toppen

Malawi er et av landene som sliter med å finansiere livsviktig primærhelse.

FOTO: KEN OPPRANN

av disse. For land som ikke kvalifiserer for vaksinstøtte, vil det bli svært vanskelig å betale for dette, sier hun.

Frykter prissamarbeid

Gavis ledelse tar imidlertid kritikken med stor ro. Nina Schwalbe, Gavis direktør for politikk og ytelse, er enig med Leger uten grenser i at åpenhet rundt pris er viktig. Samtidig øker dette faren for prissamarbeid.

– Når kun to-tre selskaper produserer den samme vaksinen, skaper åpenhet rundt pris en reell fare for prisfikking. Det må vi prøve å unngå, sier hun.

Schwalbe tror den viktigste grunnen til at vaksineprisene ikke har falt

like fort som forventet, er at markedet for vaksiner skiller seg vesentlig fra andre markeder.

Tidkrevende

– Klassiske kurver for tilbud og etterspørsel virker ikke i når det kommer til vaksiner, sier Gavi-direktøren, og viser til at produksjonen av vaksiner er svært komplisert, noe som gjør det både kostbart og tidkrevende for nye produsenter å komme til. Å utvikle en ny vaksine kan ta opp til ti år. Og i prosessen er det mye som kan gå galt.

– Å produsere vaksiner er som å produsere øl. Millioner av vaksiner lages i den samme kjelen, og hvis noe går galt under produksjonen, blir alle vaksinene ødelagt, sier hun.

Blant annet av den grunn kan ikke Unicef, som kjøper inn vaksinene Gavi støtter, bestille alle vaksinene bare fra produsenten som selger billigst. For at tilførselen av vaksinene ikke stopper opp, er det nemlig veldig viktig å ha flere produsenter parat.

<<Høyt prioritert>>

Gavi-representant Schwalbe fastholder imidlertid at prisreduksjon står

Vaksine (pris i amerikanske dollar)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Endring
Meningitt (hjernehinnebetennelse)	0,22	0,29	0,3	0,34	0,374	0,44	0,56	0,87	0,9	0,95	+330%
Meslinger	0,126	0,13	0,15	0,18	0,18	0,19	0,22	0,22	0,22	0,235	+85%
MMR (mesling, kusma og røde hunder)							1,5	1,5	1,5	2,3	+53%
Pentavalent (difteri, stivkrampe, kikhoste, hepatitt B og Hib)								3,25	3,2	2,8	-14%
Gulfeber	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7	0,8	0,82	0,74	0,85	0,83	+66%
Lungebetennelse (lansert ved bruk av AMC-mekanismen)										7	
Hib (alvorlig influensa)										3,4	
Rotavirus / akutt tarminfeksjon (kun GlaxoSmithKlein)										2,5	

Prisene inkluderer ikke produkter fra Crucell, GlaxoSmithKlein og Novartis Vaccines and Diagnostics, som har nektet innsyn i selskapenes priser. Dersom produktet har flere produsenter, er prisen et gjennomsnitt.

Kilde: Unicef, Gavi, Oxfam

« Denne arabiske våren er omveltninger og folkelige opprør som europeiske land – historisk sett – kan kjenne seg igjen i og som har ledet til dagens demokratiske samfunn »»

Utenriksminister Jonas Gahr Støre i en redegjørelse for Stortinget

■ HJELPEARBEID

Voldtatt i tjeneste

Siden 2004 er minst seks norske hjelpearbeidere blitt utsatt for voldtekt under oppdrag i utlandet, viser en undersøkelse gjennomført av Aftenposten. Fem av de seks tilfellene gjaldt deltagere i Fredskorpset. En kartlegging av overgrep mot amerikanske Fredskorps-medarbeidere viser at minst 1087 personer ble utsatt for seksuelle overgrep mellom 2000 og 2009.

Fungerende generaldirektør i Gavi, Helen Evans, besøker et sykehus i Øst-Afrika.

FOTO: JAY LOUVION/GAVI

– Enorme summer rett i lomma på farmasigigantene

Finansieringsordningen Advanced Market Commitment (AMC) står sentralt i GAVI-alliansens arbeid for å senke vaksineprisene. Kritikere mener mekanismen virker for dårlig.

Av Ingvild Sahl

DEN FØRSTE VAKSINEN produsert gjennom denne ordningen kom på markedet i vinter, og er en helt ny vaksine mot lungebetennelse – en sykdom som årlig tar livet av 1,6 millioner mennesker, hvorav 90 prosent bor i utviklingsland.

En rekke givere, deriblant Norge og Bill and Melinda Gates Foundation, stilte i 2009 1,5 milliarder dollar til disposisjon for å garantere et fremtidig marked for vaksinen. Produsentene lovt på sin side å produsere vaksinen til 7 dollar pr. dose, en pris som etter hvert vil synke til 3,5 dollar. Så langt er det bare vaksinegigantene GlaxoSmithKline og Pfizer som er med på ordningen, mens to produsenter i India trolig vil delta om noen år.

Selv om AMC-mekanismen har gjort den nye vaksinen tilgjengelig for Gavi til en pris som er 90 prosent lavere enn hva den selges for i rike land, har kritikere hevdet at prisen er satt for høyt.

Ifølge en rapport fra Leger uten grenser og Oxfam kunne vaksinen blitt tilgjengelig til en mye lavere pris, dersom Gavi hadde benyttet Unicefs ordinære innkjøpsordninger. Donald W. Light, professor ved University of Medicine and Dentistry i New Jersey, mener mekanismen har gitt farmasigigantene store ekstrafortjenester, mens fattige land er blitt avhengig av bistand for å kunne ta i bruk vaksinen i uoverskuelig fremtid.

– AMC-mekanismen gir selskapene mulighet til å tjene enorme summer på en vaksine i rike land, pluss store ekstra fortjenester for doser i fattige land, uttalte han til The Lancet.

Det er ledelsen i Gavi uenig i.

– Vår hovedoppgave er å redde liv.

Vi kunne valgt å vente enda noen år til vi fikk med oss flere produsenter i utviklingsland, og prisen på vaksinen ble lavere. Men mens vi ventet, ville mange barn dødd. Jeg ville ikke hatt det på min samvittighet, sier fungerende generaldirektør i Gavi, Helen Evans til Bistandsaktuelt. ■

høyt på vaksinealliansens prioritetsliste.

– Vi tar for oss vaksine for vaksine for å se hva som hindrer prisnedgang. Vi må hele tiden prøve å finne ut når det er tilstrekkelig å øke etterspørselen, når vi må investere i tilbudssiden, når det største problemet er patentrettigheter og når det er lønnsomt å investere i mer kraftfulle vaksiner, sier hun.

Løfter om priskutt

Rett før Gavis givermøte i London forrige uke annonserte alliansen at flere priskutt er på trappene. De indiskbaserte firmaene Serum Institute og Panacea Biotec har blant annet lovet å redusere prisen på pentavalentvaksinen, en vaksine mot fem ulike sykdommer: difteri, stivkrampe, kikhoste, hepatitt B og alvorlig influensa (Hib).

Panacea vil senke prisen med opp

« Å produsere vaksiner er som å produsere øl »»

Nina Schwalbe, Gavi

Nina Schwalbe, Gavis direktør for politikk og ytelse, mener Gavi arbeider hardt for å senke vaksineprisene. FOTO: JAY LOUVION/GAVI

mot 15 prosent, mens Serum Institute, som i dag leverer den rimeligste varianten av denne vaksinen, har gitt løfter om at selskapet fortsatt skal være prisledende. I tillegg har GlaxoSmithKlein lovet å selge rotavirusvaksinen til Gavi for 2,50 dollar pr. dose. Det er, ifølge Gavi, 67 prosent rimeligere enn hva vaksinen selges for i rike land. ■

ingvild.sahl@norad.no

Vaksinealliansen GAVI

■ Arbeider i de 72 fattigste landene i verden.

■ Har de siste ti årene finansiert vaksiner av 288 millioner barn, og ifølge egne beregninger reddet mer enn 5 millioner liv.

■ Antall land som kan motta støtte fra GAVI vil etter 2015 reduseres fra 70 til rundt 50.

■ Frem mot 2015 ønsker Gavi å øke utbredelsen av vaksiner mot diaré og lungebetennelse, introdusere en ny vaksine mot hjernehinnebetennelse, samt vaksiner mot livmorhalskreft, japansk encefalitt, røde hunder og tyfus.

10 Aktuelt

■ MUL-KONFERANSE

–Tomme løfter til de fattigste

Sivilsamfunnsorganisasjoner er skuffet over resultatene av den fjerde konferansen for de Minst utviklede landene (MUL), som ble avholdt i Istanbul i mai.

– Det er i handlingsplanen vanskelig å finne virkelige løfter og kvantifiserbare mål som kan hjelpe folk i verdens minst utviklede land, sa talsmann for sivilsamfunnsforumet på konferansen, Arjun Karki.

■ FLUKT

35.000

barn er drevet på flukt i Abyei i Sudan, etter at kamper brøt ut den 20. mai, ifølge Redd Barna.

Stoler på staten

Med opptil 75 prosent av sine inntekter fra staten er flere store norske bistandsorganisasjoner avhengige av en jevn pengestrøm fra norske politikere. Ikke noe problem, mener Norsk Folkehjelp. **Av Tiril A. Skarstein**

Jeg mener omfanget av vår støtte fra staten ikke representerer noe problem i dag. Vi har hittil opplevd stabilitet i støtten uavhengig av hvem som sitter ved roret, sier konstituert generalsekretær Orrvar Dalby.

Han mener at situasjonen kan endre seg dersom det kommer en regjering med Frp som for eksempel vil prioritere nødhjelp, ettersom Norsk Folkehjelp har mer langsiktige programmer.

Bistand er milliardbutikk i Norge. Bistandsaktuelt har gått gjennom regnskapene til bistandsorganisasjonene for 2010, og i fjor hadde de ti største en samlet inntekt på mer enn 6 milliarder kroner. Av disse ble 1,8 milliarder kroner samlet inn i Norge, mens mer enn 2,5 milliarder kom fra staten. Resten kom fra ulike kilder, blant annet internasjonale givere som FN.

Liten grunn til bekymring

Mange av organisasjonene lener seg i stor grad på staten. De fire største

Norsk Folkehjelps leder Orrvar Dalby stoler på støtte fra staten, men vil gjerne ha flere givere.

FOTO: KIRSTI KNUDSEN

organisasjonene henter mellom 40 og 75 prosent av sine inntekter fra den norske statskassa. Men Norads avdeling for sivil samfunn, som deler ut brotparten av midlene, frykter ikke at støtten plutselig skal kuttes og at en dermed slår beina under organisasjonene.

– Jeg tror mange av bistandsorganisasjonene er så viktige i det norske samfunn at de som leverer gode resultater, ikke vil ha noe problem med å sikre fortsatt støtte. Slik det politiske klimaet er nå har de liten grunn til å bekymre seg, sier avdelingsdirektør Terje Vigtel.

Staten setter kursen

Forskere som Asle Toje og Terje Tvedt har kritisert norske organisasjoner for å være nærmest en del av den norske staten og hevdet at det er umulig for organisasjonene å være reelt kritiske og uavhengige når mesteparten av inntektene kommer fra staten. Hver gang denne kritikken dukker opp blir den kontant avvist av organisasjonen. Derimot innrømmer organisasjonene at de til en viss grad er avhengig av hva norske myndigheter ønsker å satse på.

– Vi er uavhengige i den forstand at vi kan være kritiske, men vi er jo avhengige i den forstand at givere må ønske å støtte våre prosjekter, sier Orrvar Dalby.

Han understreker at Norsk Folkehjelp nettopp derfor jobber med å utvide spekteret av donorer. Det har også Flyktningshjelpen gjort. Under generalsekretær Elisabeth Rasmussons ledelse har organisasjonen vokst til å

bli Norges største hjelpeorganisasjon, i fjor var inntektene på nærmere 1,3 milliarder kroner. Rasmusson og hennes medarbeidere har bevisst jaktet på flere givere og gått fra å motta over 70 prosent fra den norske stat til nå å skaffe mer enn halvparten av midlene fra andre kilder. Flyktningshjelpens sjef understreker at det er organisasjonen selv som bestemmer hva de vil satse på og at det avgjør hvilke givere de henvender seg til.

– Men at dere får mer enn 40 prosent fra staten, betyr det at dere har sammenfallende prioriteringer?

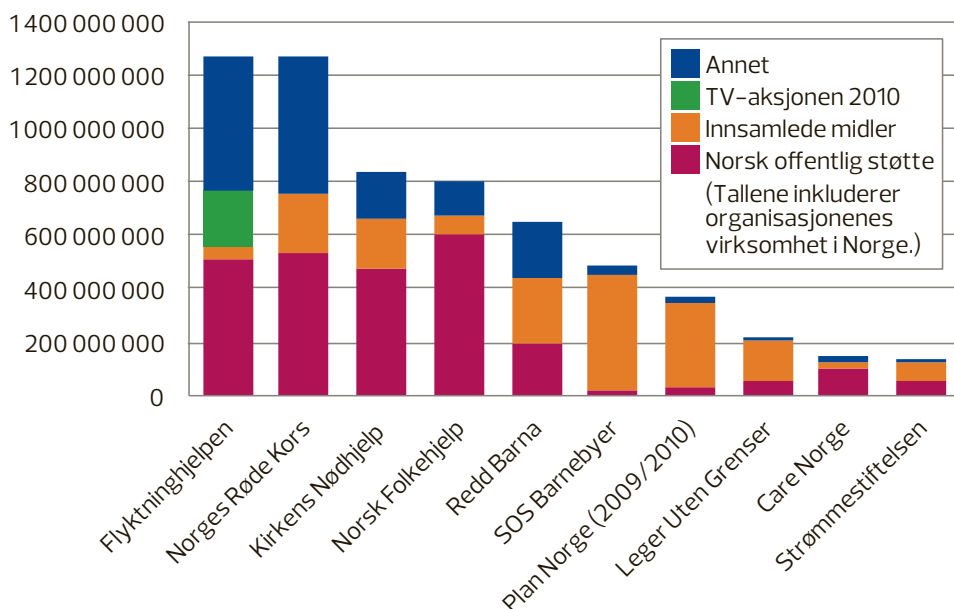
– Ja, de humanitære bevilgningene fra utenriksdepartementet er basert på humanitære prinsipper som vi stiller oss bak. Og det er fra denne potten vi henter det meste av pengene våre, sier Rasmusson.

– Bruker organisasjonene

Det offentlige bruker de norske bistandsorganisasjonene til å sette i verk bistandspolitikken, men det er ikke nødvendigvis galt, mener Karl Henrik Sivesind, forsker ved Institutt for samfunnsforskning. Han tror ikke det skaper store interessekonflikter for organisasjonene.

– Det kommer an på hvor sterke føringer som legges fra staten, men når det gjelder hovedlinjene, tror jeg ikke det er så veldig stor konflikt. Det hender de samme personene bytter plasser mellom bistandsorganisasjonene og Norad eller Utenriksdepartementet, og de har i stor grad en felles forståelse for hva de ønsker å oppnå, understreker Sivesind. ■

Støtte til organisasjonene i 2010

■ ÅPENHET

Norge på jumboplass i åpenhet

Norge kommer dårligst ut av alle OECD-landene i en måling av hvor åpne givere er om bistanden de gir. De skandinaviske landene gjør det overraskende dårlig, mener bistandsforskerne William Easterly og Claudia R. Williamson.

– Åpenheten er fremdeles sjokkerende dårlig i de fleste bistandsorganisasjoner. Når vi sammenligner de bilaterale givene, gjør de skandinaviske landene det overraskende dårlig på dette punktet, skriver forskerne. (Les mer på bistandsaktuelt.no.)

■ ELFENBENSKYSTEN

Støtter gjenoppbygging

– **Det er ille å se** ødeleggelsene og lidelsene konflikten har ført til. Det er bra at den valgte presidenten Allasane Ouattara har overtatt makten. Men han har en stor oppgave foran seg, sa utviklingsminister Erik Solheim da han besøkte Elfenbenskysten i begynnelsen av juni.

Han lovet 30 millioner kroner ekstra til gjenoppbygging og forsoning etter borgerkrigen som fulgte presidentvalget i november i fjor. Dette kommer i tillegg til 60 millioner kroner som allerede er gitt.

Alene i skogen?

Går Norge foran, eller går vi alene? Det er det store skogspørsmålet. Stortingsrepresentant Dagfinn Høybråten (KrF) frykter at Norges rolle som «rik klimaonkel» får andre land til å sitte på gjerdet.

Av Ingvild Sahl

Noen må gå foran. Det er Stoltenberg-regjeringens mantra for Norges klima- og skogsatsing.

Nå begynner imidlertid kritiske røster å antyde at Norge ikke går foran, men helt alene.

Den rød-grønne regjeringen har lovet å bruke inntil 15 milliarder kroner på å redusere utslipp fra avskogning frem mot 2015. Nylig skrev Aftenposten at Norge alene finansierer tre fjerdedeler av de internasjonale skogbevaringsprosjektene. Selv om Bistandsaktuelt ikke har funnet dekning for påstanden, er det ingen tvil om at Norge fortsatt har en svært dominerende posisjon i det såkalte REDD+ partnerskapet (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degredation).

Ifølge beregninger Bistandsaktuelt har gjort, finansierer Norge fremdeles over en tredjedel av de store, flernasjonale skoginitiativene (se faktaboks). Totalt har Norge så langt utbetalt 2,7 milliarder kroner til skogbevaring. I tillegg står 1,2 milliarder kroner på bok, klare til å betale for oppnådde resultater i redusert avskoging i Brasil.

Løfter om 16 milliarder kroner

Hvor mye penger har andre land lagt på bordet? Her hersker det stor usikkerhet. Under skogkonferansen som ble arrangert i Oslo i mai i fjor, lovet 11 land (ikke inkludert Norge) å gi om lag 16 milliarder kroner til bevaring av skog i perioden 2010–2012.

Det ble opprettet en database som skulle føre oversikt over de ulike landenes bidrag. Dersom opplysningene

Dagfinn Høybråten, stortingsrepresentant for KrF

i databasen stemmer, har de andre «skogvennene» en lang vei å gå for å innfri sine løfter.

USA lovet å bruke 5,4 milliarder kroner. Dersom igangsatte prosjekter er gjennomført, må innsatsen heves til det dobbelte de neste årene, dersom løftet skal innfris.

Franske løfter

Frankrike lovet å bruke 1,8 milliarder kroner. Så langt har landet ikke dokumentert hvor mye av pengene som er tatt i bruk.

Japan ville bruke 2,7 milliarder kroner. Halvveis i perioden er kun 20 prosent av midlene tatt i bruk.

Storbritannia og Tyskland lovet til sammen 4,8 milliarder kroner. Prosjektene som så langt er satt i gang har en kostnadsramme på under halvparten.

– Rik klimaonkel

Tidligere KrF-leder Dagfinn Høybråten frykter at Norges enerådende posisjon på skogfeltet inspirerer andre land til å ligge på latsiden.

– Slik det er nå, fremstår Norge som klimapolitikkens rike onkel. Jeg frykter at dette kan føre til at andre drøyer med å bidra mer. Regjeringen har så langt ikke lyktes i å bruke midlene på

en måte som trekker andre land med seg, sier han.

En av grunnene til at andre land drøyer, kan ifølge Høybråten være at skogpengene fremdeles er svært risikoeponerte midler. Ifølge en rapport fra Anti-Corruption Resource Centre, er faren for at pengene tar veier de ikke skal stor.

– Vi er bekymret for at Norge havner i et dårlig lys, dersom det viser seg at penger forsvinner i korrupsjon. Andre land bør få tydelig beskjed om at Norge ikke er en selvfølgelig partner, og at flere land må delta, dersom satsingen skal fortsette, sier han.

Resultater er viktigst

Leder i Regnskogfondet Lars Løvold er enig i at andre land må komme sterkere på banen. Han tror imidlertid det avgjørende for Norge er om man opplever at satsingen fører til resultater.

– Norges villighet til å gå foran har gitt oppsiktsvekkende resultater så langt. Samtidig ser vi at de store seirene ikke kommer like enkelt som man først trodde, og at interessekampen om skogen intensiveres. Det avgjørende for om Norge skal fortsette satsingen, er at den gir resultater, sier han. ■

Norges bidrag til bilaterale skoginitiativer

■ UN-REDD Program

Norge er en av tre givere. Med sine 456 millioner kroner i 2010, finansierer Norge 3/4 av fondet.

■ Forest Carbon Partnership Facility Carbon Fund

Norge er største giver, og finansierer over 1/3 av fondet med sitt bidrag på 324 millioner kroner. Tyskland er nest største av til sammen ti givere.

■ Forest Investment Program

Norge er en av seks givere, og finansierer over 1/4 av programmet med sin støtte på 790 millioner

kroner. USA og Storbritannia er de største givere.

■ Readiness Trust Fund

Norge er nest største giver til fondet, som totalt har 17 givere. Så langt har Norge gitt 163 millioner kroner.

■ Congo Basin Forest Fund

Ble opprettet i giversamarbeid mellom Norge og Storbritannia. Ved utgangen av 2010 hadde Norge gitt om lag 345 millioner kroner til fondet, noe mer enn Storbritannia.

Alle beløpene i teksten er beregnet med en dollarkurs på 5,4 og en eurokurs på 8.

Solheim: Andre land må med

– Det har alltid vært klart at Norge skal bidra mest i oppstartsfasen, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim.

Av Ingvild Sahl

MEN, NÅR GODE SYSTEMER er på plass, og det er mulig å betale for målbare reduksjoner i avskogning,

må flere land delta.

– Når vil dette skje?

– Det vil variere fra land til land. Brasil har allerede gode systemer og instrumenter på plass. Andre land starter på bar bakke.

– Hva skjer dersom ingen følger etter?

– Da kan vi ikke lykkes. Hvis vi skal få dette til, er vi avhengig av mye større ressurser enn det Norge alene kan bidra med. Samtidig må vi ikke glemme at en stor del av kostnaden

Erik Solheim, miljø- og utviklingsminister

dekkes av utviklingslandene selv.

– Hva gjør Norge for å mobilisere andre skogvenner til giverlyst?

– Vi bruker alle kanalene vi har til rådighet. Vi ser det som særlig viktig at land som USA, Japan, Tyskland, Frankrike og Storbritannia gir mer. Alle disse bidrar i dag, i en eller annen forstand, men de må øke innsatsen. Vi er blant annet i dialog med landenes ambassader i viktige skogland som Indonesia, i tillegg til å ta opp spørsmålene jevnlig med den

politiske ledelsen.

– På hvilket tidspunkt bør vi slå fast at vi har gått alene for lenge, og legge prosjektet på is?

Hovedkriteriet for fiasko eller suksess er ikke om andre deltar, men om avskogingen bremser. Her har vi allerede oppnådd betydelig suksess, blant annet i Brasil. Det har skjedd ufattelig mye de siste årene, og vi har tro på at flere land vil komme sterkere på banen. ■

sahlomedia@gmail.com

Marys siste dag i slummen

Ingen steder i verden vokser byene raskere enn i Afrika. For de fleste betyr det et liv i slum. Tidligere slumbeboere fra Nairobi har funnet sin egen løsning for å slippe livet i overbefolkede slumstrøk: De bygger like godt en ny by. **Av Hege Opseth, Kenya (tekst og foto)**

Mathare-slummen er et belte av ulike slumstrok i Kenyas hovedstad Nairobi. Til sammen 500 000 mennesker har sin bolig her.

14 Aktuelt

Endelig framme. Tidligere naboer fra Mathare er allerede på plass og ønsker Mary Mombi velkommen.

Lille Catherine ble forlatt av sin mor. Nå holder hun et godt tak i bestemors trygge hånd.

Jublende og dansende venner og kjente ønsket Mary velkommen.

Økende befolkningspress og små muligheter til jobb og utdanning driver folk til storbyene. Stadig flere bor i kummerlige skur, uten tilgang til gode sanitærforhold og sikre leieforhold. Ofte er det problemer med rusmisbruk, vold og kriminalitet.

I dag bor det nesten en milliard mennesker i verden i slum, hvorav over 200 millioner i Afrika. Jeg har møtt med en av dem som har tatt steget ut, etter flere tiår i slummens utrygghet: Den kenyanske kvinnen Mary Mombi.

Utenfor Nairobi

Marys drøm om et bedre liv ligger drøyt fem mil utenfor Nairobi. Her begynner noe å ta form. Tidligere slumbeboere har startet et nytt liv i regntette hus bygget av murstein. I trygg avstand fra voldelige gjenger som har herjet Mathare og andre slumstrøk i Kenya. Små forretninger er etablert. Gatelyst tennes nå der folk tidligere fryktet for å bevege seg ut i mørke og utrygge bakgater.

Det som startet som en idé og ble innledet med innkjøp av et stort landområde, vil romme en by av tidligere slumbeboere når den er ferdig. «Fattigmansbyen Kaputiei», som den kalles på folkemunne, bygges helt fra grunnen av. Målet er å gi 10 000 mennesker muligheten til anstendige boforhold.

Svensk arkitekt

Gigantprosjektet var ideen til den svenske arkitekten Ingrid Munro,

Kenya-kjenner og grunnlegger av organisasjonen Jamii Bora. Ifølge Munro handler om å gjøre en vanlig bostandard tilgjengelig også for de fattige.

Innkjøp av rimelige materialer, kostnader fordelt på mange boligkjøpere og en finansieringsmodell basert på en kombinasjon av boligkjøpernes sparing i lånegrupper og lån fra mikrokredittinstitusjonen Jamii Bora har muliggjort 2000-boligersprosjektet.

Et bidrag til løsning?

Kanskje kan dette være en del av en løsning på urbaniseringens boligproblemer? Den svenske ildsjelen og Kenya-kjenneren stiller spørsmålet, men gir ingen klare svar. Men en ting er hun klar på: Først skal Kaputiei bygges ferdig. Så starter Jamii Bora på en by til og deretter enda en by.

Det banebrytende prosjektet har støtt på mange problemer, alt fra opprør i Kenya til nabofoelket på Kaputiei-sletten som ikke ville ha folk fra slummen som nærmeste naboer. Men arkitektene bak ideen – med Ingrid Munro i front, har nektet å gi seg.

Det er Mary glad for. Nå kan hun endelig pakke seg ut av utrygge Mathare og begynne et nytt kapittel – i Afrikas nyeste by.

Gjensyn med Mathare

Sammen med Mary står jeg oppe på en høyde og skuer utover Matharedalen, Kenyas mest tettbefolkede område. Tilsammen 180 000 mennesker bor det her, i denne slumbydelen.

I hele Mathare bor det en halv million.

Det er ti år siden sist jeg var i Mathare, men synet som møter meg er det samme. Selv oppsamlingshaugene for søppel ligger på samme sted. Den gamle utslitte mannen som pleide å ta formiddagshvilen på toppen av haugen, er bare byttet ut med en annen som også har gitt opp livet. Luktene er mer påtrengende enn jeg husker; søppel, avføring, råttent vann og frityrstekt mat.

– Jeg gleder meg så til å puste i frisk luft, sier Mary.

Fant barnebarner

Vi møttes første gang på begynnelsen av 2000-tallet. Da var hun så vidt startet som kunde i mikrofinansbanken Jamii Bora. Kvinnen, som har passert 60 år, har vært «gatemor» og grått sine bitre tårer, av årsaker hun ikke lenger vil snakke om.

Hun har bodd i den beryktede slummen i utkanten av Nairobi i flere tiår. På sine gamle dager ble hun bestemor. Lille Catherine, som i dag er blitt to år, ble funnet livløs nede ved elveleiet i Mathare-dalen. Svingerdatteren hadde forlatt den lille og Mary endte opp med å ta ansvaret for henne og storesøster som også heter Mary.

– Jeg er veldig glad for at jeg som er så gammel, fremdeles har krefter til å ta vare på dem, smiler Mary.

Endelig

Da Mary begynte å spare, var det bare noen shilling nå og da, men de gjorde at hun forsiktig kunne utvide forretningene.

Da planene om å bygge Kaputiei ble kjent, bestemte hun seg.

– Sammen med barna ville jeg flytte fra Mathare. Jeg drømmer om et mursteinshus som beskytter mot tyver og kraftig regn, som er lettere å holde rent – og som er stort nok til at jeg får mitt eget soverom, sier hun.

Bygger i høyden

De trange smugene. Det skitne vannet som snirkler seg nedover til elven som deler dalen i to. Slummen har vokst. Noen steder er det så trangt at det knapt er mulig å smyge en kropp gjennom. Veien som leder til stedet som huser over en million mennesker er like forsøpelt som for ti år siden.

Da det ikke var plass til flere skur, startet spekulanter og bolighaier å bygge i høyden. Det samme skjer i flere afrikanske storbyer. Vertikalisering av slummen kalles det på fagspråket. Menneskene stues sammen i høybygg, uten tilfredsstillende brannsikring, tilgang til vann eller toaletter. Spekulantene får holde på ettersom det er et desperat behov for boliger til de som kommer fra landsbygda for å søke jobb.

Spart penger

Folk styrer med sitt. Det er strevsomt å være fattig og det kreves innsats for å klare å være en del av den skjulte økonomien som driver livet i dalen videre. Søppelstanken blir mer og mer påtrengende jo dypere ned i dalen vi kommer. Elven er omtrent på sitt laveste.

«Den fryktede elven», sier slumfolket.

«Jeg drømmer om et hus som beskytter mot tyver og kraftig regn»

Foran det nye huset, et hus laget av murvegger som står imot vind og regntid.

Når den bruser som verst forsvinner både mennesker, hunder og geiter i dragsuget. Det var ved bredden av denne elven barnebarnet til Mary ble funnet.

Mary geleider oss som bare en med ekte kjennskap til kloakkens dans gjennom de trange smugene. Det er som å bevege seg i en labyrint å finne fram til huset hennes. Størrelsen vil ikke imponere noen: Drøyt 15 kvadratmeter.

– Jeg har bodd her i 23 år. Nå bor vi seks mennesker her, sier hun.

Brannfare

Denne dagen, hvor vi sammen står og skuer utover Mathare, skal det endelig skje. Hun skal flytte inn i sitt eget hjem, et lite hus hun selv har vært med å finansiere – og hun får papirer på at det er hun som er eier. Tida da hun var prisgitt utleiere er over.

Jeg er der på flyttedagen, sammen med henne. Hun er tydelig stresset.

Det er nå det historiske vendepunktet i livet hennes skal komme. Med myndig mine dirigerer hun mannfolka som skal hjelpe henne. Barnebarna, Mary junior (12) og Catherine (2), følger ivrig med på det som skjer.

Frisk luft

Det er vinter nå, likevel merker jeg at den fuktige heten gjør meg svett. Det er både varmt og ukomfortabelt inne i skuret.

– Frisk luft, så deilig det skal bli, gjentar Mary og tørker svetten av pannen.

Lastebilen er klar. Mannfolka drar slitne sofaer, skap og en seng opp den samme ruten vi snirklet oss nedover. Noen termittter blir med på reisen. Det samme gjør en mengde spindelvev og et par edderkopper. Hvordan mennene klarer å bære eiendelene fram til bilen uten at de ender i kloakken er for ren kunst å regne.

Afrikas bybefolkning i vekst

Befolkning i Afrika sør for Sahara – i mill. – landsbygda

Befolkning i Afrika sør for Sahara – i mill. – byer

KILDE: UN - WORLD URBANIZATION PROSPECTS, 2009

Kenyas nye by

■ Byen ble etablert etter at mikrofinansorganisasjonen Jamii Bora i 2007 vant en rettssak om retten til området. Målgruppen er mikrofinans kunder som sparer opp et minstebeløp før de får kjøpe et hus.

■ Til sammen 2000 små hus på 50 kvadratmeter skal bygges. Per i dag er drøyt halvparten ferdig bygget.

■ Husene i Kaputiei har toalett og vil få rennende vann.

■ Infrastrukturen i byen etableres blant annet gjennom samarbeid med ulike organisasjoner i Sverige og Norge.

■ Den norske organisasjonen Strømmestiftelsen har støttet prosjektet siden starten, og har fått med seg blant annet Agder Energi som nylig installerte gatelys i byen.

KILDER: REGJERINGEN.NO, NORSKE BOLIGBYGGELAG, FN, ALERTNET.ORG

En drøy time tar det å pakke ned livet til 64-åringen. Vi har en liten pause, før hun vil skifte til finkjolen. Det skal markeres at målet om å forlate slummen endelig er nådd.

– Alltid har jeg vært mest redd for branner. Det skal bli godt å slippe å bekymre seg for det, forteller Mary.

Hun forteller levende om brannen som for noen år siden gjorde flere hundre mennesker hjemløse. Flammene fløy med vinden, hjem og eiendeler ble utslettet.

En siste bønn

Den ferske eieren av murhuset i Kaputiei tar et siste overblikk over det som har vært hjemmet hennes.

– Er du trist?

– Nei, jeg er bare glad.

Med bestemte skritt går hun til døren, setter hengelåsen på for siste gang. Den gamle kvinnen folder hendene. Ser noen øyeblikk mot himmelen. Hun lukker øynene og leppene beveger seg i stille bønn.

– Jeg måtte snakke med Gud en siste gang foran dette huset. Han har tatt vare på meg alle disse årene, forklarer hun.

Velkomstkommité

På vei til Kaputiei ser jeg de to barnebarna sitte som tente lys. Lille Catherine sovner etter en stund, trygt i bestemors armer.

– Jeg bodde på gaten med alle de åtte barna mine, sier Mary plutselig.

– Hvor lenge?

– Nei, det vet jeg ikke. Lenge.

Det blir stille i bilen, mens vi humper avgårde til Afrikas nyeste by.

– Se barn, der borte er vårt nye hjem, sier hun etter en lang, men minnerik kjøretur.

Møtt med dans

Når vi omsider svinger inn ved det første byggefeltet kommer et tjuetalls gamle kjenninger løpende, de synger, de danser.

– Karibu! Velkommen, synger de og strekker armene inn det åpne bilvinduet for å ta Mary i hånden.

Det gamle ansiktet eksploderer i et lykkelig smil.

– Dette blir fint, se himmelen, sier Mary.

Så får jeg oppleve at hun tar de første prøvende skrittene inn i det som er hennes nye hjem. En tidligere gatemor, slumbeboer – nå en pionér i Afrikas nyeste by. ■

Urbanisering

■ I 1950 bodde en tredjedel av verdens befolkning i byer. I dag bor over halvparten av verdens befolkning bor i byer.

■ 94 prosent av slumfolket bor i utviklingsland.

■ Urbaniseringen i Afrika sør for Sahara skjer raskere enn det som har vært tilfelle på noe kontinent tidligere.

■ I land som Burundi og Malawi er befolkningsveksten på over 5 prosent per år. Det tilsier en dobling av befolkningen på 15 år.

Kilder: Regjeringen.no, FN, alertnet.org

16 **Aktuelt**

Norsk satsing på helse i øst-Kongo

På et lavasvart jorde i utkanten av byen Goma i øst-Kongo var det for fire år siden et stort telt. I dette teltet lå voldtatte kvinner på rekke og rad. Mange hadde store smerter. Nå bygges et nytt norskfinansiert sykehus med 300 senger akkurat her.

Av Jan Speed, i Kongo

Både Hillary Clinton og Jonnas Gahr Støre besøkte området for to år siden, i en tid da det var mye medieoppmærksomhet rundt Kongos mange voldtektsofre. Begge lovet økt hjelp til kvinnene. Norge har innfridd løftet med å bevilge 50 millioner kroner over en tre-årsperiode, i tillegg til å støtte en rekke andre prosjekter.

Selv om det internasjonale fokuset primært har vært på seksuelle overgrep, er oppbygging av primærhelsetjenesten like viktig, mener lokale helsearbeidere.

Mangler

I Afrikas svakeste stater er det ikke det offentlige som helbreder. Slik er det også i det krigsherjede DR Kongo. Det er private sykehus og helseinstitusjoner drevet av den katolske kirken og pinsevevnerne som er rygggraden i helsesystemet. Tilliten til det offentlige helsevesenet er liten.

– Du drar på offentlige sykehus for å dø, sier noen.

Det offentlige er med på alle planer, men mangler ressurser og kompetanse til å sette planene ut i livet. Når Norge har besluttet å støtte sykehusbygging, opplæring av nye spesialister på

fisteloperasjoner og opprustning av 25 distriktsklinikker, er det fungerende institusjoner som skal motta pengene. Blant dem er kirkenettverket CEPAC og amerikanske Heal Africa.

– Vi har en alvorlig mangel på støtte fra myndighetene. De tar ikke så mye ansvar, sier overlege Tshienda Denon og rister på hodet. Han jobber på et privatsykehus i Beni som hjelper voldtatte kvinner.

Mangler ressurser

Det norskstøttede Kyeshuru-sykehuset i Goma vil, når det står ferdig neste år, bli det ledende sykehuset i den hardt belastede i Nord-Kivu-provinsen.

Det nye sykehuset bygges av organisasjonen Hope In Action, sammen med Christian Relief Network (CRN), en norsk kristen organisasjon med hovedkontor i Kristiansand.

– Tidligere har det ikke vært et skikkelig gynekologisk tilbud for kvinner i denne provinsen. Sykehuset vil dekke et stort behov, sier overlege Guylain Mvuama.

For øyeblikket utfører han kirurgi i en gammel og primitiv operasjonsal. Pasientene bor på omgjorte klasserom, mens pårørende koker maten under trærne utenfor.

Isaac ble voldtatt av FDLR-opprørere.

Norge og Storbritannia har tidligere støttet byggingen av en fistelavdeling ved et sykehus i provinsen lenger sør.

Brutale overgrep

Historiene om de mange voldtatte kvinnene i øst-Kongo har sjokkert en hel verden. De har gjort området beryktet og fistula-legene til helter.

Antall voldtekter øker hver gang det er en ny militæroffensiv.

– Akkurat nå merker vi at det har vært en liten nedgang i antall voldtekter. Men vi har opplevd dette før. Skjer det uro eller militære trefninger øker det igjen, sier Mvuama.

I de mest alvorlige tilfellene utvikler voldtektsofrene fistel, der en sprekk oppstår mellom vagina og urintrakten eller endetarmen. Det samme kan også skje når altfor unge og småvokste mødre føder barn. Fistel - med stadige urinlekkasjer - er både smertefullt og illeluktende.

– For mange av kvinnene går ekteskapet i oppløsning. Selv etter en operasjon kan det være vanskelig for dem å vende tilbake til landsbyen. Likevel er operasjonen fantastisk. Kvinnene innser at de kan bli helbredet, at de kan være mennesker igjen, sier Denon.

Ødelagte ekteskap

Voldtekt brukes av væpnede grupper til å fornede befolkningen, ramme etniske motstandere og for å vise makt. Både regeringshæren FARDC og opprørsgruppen FDLR er beryktet. Stadig flere menn blir også rammet av seksualisert vold.

Isaac venter på behandling på Kyeshuru. Han ble overfalt av en gruppe FDLR-soldater på åkeren i et område tre timers kjøring fra Goma.

– De voldtok meg som en kvinne. De behandlet meg som en kvinne, og så skar de meg opp med en kniv, sier Isaac stille. Først etter fire dager ble han funnet av forbipasserende og fraktet til en distriktsklinikk.

Drapsmyggen

Hjelpeorganisasjoner har de siste to-tre årene nærmest stått i kø for å bistå de krigsrammede kvinnene. Samtidig med at kapasiteten og kvaliteten på fistelkirurgi økes, blir støtten til primærhelsetjenesten en del av totalpakken som Norge finansierer.

25 distriktsklinikker skal rustes opp. Det nye sykehuset skal brukes for å gi ansatte fra distriktene opplæring.

I distriktene er mygg, meslinger og tyfus det som tar liv. Malaria krever flere liv enn alle krigshandlinger i Kongo. Det er den ødelagte helsetjenesten som gjør at krigene i Kongo fra 1996 til 2009 kan sies å ha kostet millioner av menneskeliv, ikke antall drepte i kamp.

« Akkurat nå ser vi en liten nedgang i antall voldtekter. Skjer det uro eller militære trefninger øker det igjen »»

Et stort sykehus er under bygging på lavajordet i Goma, finansiert med norske bistandsmidler. FOTO: JAN SPEED

Ambisiøse hiv-mål for 2015

15 millioner hiv-positive skal være i gang med behandling innen 2015, slo verdens ledere fast under FN-toppmøte om hiv og aids i New York forrige uke. **Av Ingvild Sahl**

5. JUNI VAR DET 30 år siden de første tilfellene av et helt ukjent virus ble påvist i Los Angeles. Forrige uke møttes rundt 40 statsoverhoder, samt en rekke ministre og nasjonale representanter for å diskutere fremgangen for å bekjempe sykdommen, som så langt har tatt livet av mer enn 25 millioner mennesker.

Ja, det har vært fremgang. Ifølge UNAIDS har antall hivsmittede falt med en firedel eller mer i 33 fattige land. Men aids dreper fortsatt om lag 1,8 millioner mennesker hvert år. Og for hver person som begynner med medisiner, blir to nye smittet.

Homo-strid

Et av de heteste stridsspørsmålene under årets møtet, var om nøkkelgrupper som er spesielt utsatt for hivsmitte, deriblant menn som har sex med menn, sprøytenarkomane, sexarbeidere og kundene deres, skulle nevnes spesielt i sluttdokumentet. En konstellasjon av katolikker, konservative amerikanere og muslimske land motsatte seg dette lenge, men måtte gi tapt i siste time.

Norges målsetning om å få inn en referanse til seksuelle og reproduktive rettigheter, ble imidlertid vraket. Temaet er fortsatt svært kontroversielt i FN-sammenheng.

Universell tilgang

I teksten verdens ledere samlet seg om, var det imidlertid mange ambisiøse mål. Verdens ledere lovtte blant annet å arbeide for å sikre universell tilgang på medisiner innen 2015.

I mai ble det kjent at tidlig hiv-behandling ikke bare hindrer at viruset reproducerer seg i kroppen. Det kan også hindre at sykdommen overføres til andre. Universell tilgang på medisiner kan derfor være nøkkelen til å få pandemien under kontroll.

Ifølge lege og hiv-forsker Marius Trøseid i Leger Uten Grenser, er målene et viktig steg i riktig retning.

– Men nå må giverlandene følge opp lovnadene med handling. Pengene må på bordet så snart som mulig, sier han.

30 års kamp mot aids

■ De første tilfellene av et nytt virus blir påvist i Los Angeles 5. juni 1981.

■ Frem mot 2000 øker antall smittede fra under 1 million til 27,5 millioner. De aller fleste tilfellene finner sted i lav- og mellominntektsland.

■ UNAIDS etableres i 1996. Frem til da har verden kun brukt 1,5 milliarder kroner på å bekjempe epidemien i utviklingsland.

■ Samme år blir en ny medisin lansert. Den reduserer antall dødsfall med 2/3 i høyinntektsland, men er så og si utilgjengelig i lav- og mellominntektsland før 2000.

■ I 2001 arrangerer FN det første høynivåmøte om hiv og aids.

■ Året etter lanseres Det globale fondet for aids, tuberkulose og malaria. Det markerer starten på et samarbeid mellom FN, regjeringer, privat sektor og ikke-statlige organisasjoner.

■ Mellom 2001 og 2009 øker den globale innsatsen mot sykdommen i lav- og mellominntektsland fra 8,6 milliarder kroner til 86 milliarder kroner.

■ Så langt har aids tatt livet av mer enn 25 millioner mennesker. Mer enn 60 millioner er smittet med Hiv.

Må doble innsatsen

For tiltaket vil koste. Ifølge UNAIDS er 6,6 millioner mennesker i lav- og mellominntektsland på medisiner. I tillegg anslår organisasjonen at ytterligere 9 millioner har behov for behandling, uten at de får det.

Ifølge UNAIDS brukte verden i fjor 86 milliarder kroner på bekjempelse av epidemien, et beløp som har stått så og si uendret de siste årene. Dersom 15 millioner mennesker skal få tilgang på medisiner, må summen trolig dobles. Hvor pengene skal komme fra, sier sluttdokumentet ingen ting om. ■

ingvild.sahl@norad.no

En kvinne som har opplevd en brutal voldtekt venter på operasjon på Kyesheru-sykehuset i Goma. FOTO: JAN SPEED

Malaria

33-åringen Maskafasila ligger i et trangt rom på en klinikk drevet av kirkenettverket CEPAC.

– Jeg har hatt malaria mange ganger før, men denne gangen er det verre, sier hun – liggende i en sykehusseng med drypp i armen.

Men hun fikk behandling raskt og vil klare seg.

På alle klinikkene vi besøkte var beskjeden den samme.

– Malaria er blitt verre i det siste. Folk har ikke myggnett her, og mange har ikke råd til å betale for behandling, sier lege Kambale Kasisihwa. Han og staben har betjener 10 000 mennesker i et jordbruksområde.

Klinikken tar 10 kroner for en undersøkelse og 60 kroner for en behandling.

– Folk må ofte hjem for å disku-

tere hvordan de skal kunne betale dette, forteller Kasisihwa.

Utfordringen

Privatlegen Denon mener at for et land som Kongo er primærhelsetjenesten den største utfordringen, tross alt.

– Utfordringen i forhold til både voldtatte kvinner og andre syke er å nå fram til dem, og få dem på sykehus, sier Denon.

I noen områder er arbeidet ikke uten risiko. En bil som fraktet medisiner mot meslinger ble angrepet et par dager før vi kom til landet.

Kongo utdanner mange leger og sykepleiere. Det er rundt elleve medisinske fakulteter i privat og offentlig regi i landet.

– Men mange kongolesiske leger finner du nå i Sør-Afrika der lønnen er bedre, sier Denon, som selv tok en master i Pretoria. ■

Voldtekter i Kongo

■ Iløpet av en 12-månedersperiode i 2006 og 2007 skjedde det flere enn 15 000 tilfeller av voldtekt i Kongo, anslår FN.

■ En ny undersøkelse som er offentliggjort i det medisinske tidsskriftet American Journal of Public Health angir tall som er enda mye høyere enn dette.

Malariabehandling og fistelkirurgi i kirkelig regi er viktige deler av norsk helsebistand til det østlige DR Kongo. Her får 33-åringen Maskafasila behandling for malaria.

FOTO: JAN SPEED

Se video på nett

Se video om Kyesheru på bistandaktuelt.no/multimedia

18 **Aktuelt**

■ FRIHANDEL

«**Erna Solberg & co. agiterer for frihandel både i rike og fattige land. Senterpartiet argumenterer for at både rike land og fattige land skal få beskytte egne markeder. Ingen av dem ønsker en ulik behandling av rike og fattige land, altså en asymmetrisk handelspolitikk. Det gjør derimot FN, afrikanske bønder og statsledere**»

Kaare M. Bilden, forfatter av boka *Mat er makt*

■ KONFLIKT

8,2

trillioner dollar har vold og konflikt kostet totalt i 2010, ifølge en rapport fra Institute for Economics and Peace.

Sjiraffer på ulovlig flytur

Flyet ble forvandlet til en Noahs ark – fylt av ville dyr. Smuglingen skal ha hatt en verdi på mer enn 600 millioner kroner. Verst av alt: Ansatte ved Tanzanias departement for turisme og naturressurser hevdes å være medansvarlige.

Av Kizito Makoye, i Tanzania

Midt foran nesen på lokale myndigheter smuglet et ulovlig handelsyndikat 140 levende dyr og andre trofeer ombord på et fly som tilhører Qatar Emiri Air Force. Det skjedde i november 2010. Flyet, som skulle til Doha, tok av fra Kilimanjaro internasjonale flyplass (KIA), der millioner av turister ankommer hvert år for å få et glimt av Afrikas høyeste punkt.

Ifølge offisielle kilder hadde det majestetiske flyet en normal landing på KIA, og ingen fikk på noe tidspunkt mistanke om at flyet kunne være involvert i ulovlig aktivitet. Det var først senere at mange reagerte sterkt, da de fikk høre at flyet hadde

tatt av med en last som inneholdt 14 ulike typer ville dyr og fugler.

Hvordan det skjedde

Kilder med kjennskap til etterforskningen har hevdet at gjerningsmennene oppbevarte dyrene og de andre trofeene i utkanten av Arusha mens de ventet på at flyet skulle ankomme.

Da gjerningsmennene var sikre på at flyet hadde landet på KIA, ble dyrene ledet inn i fire store uregistrerte trailere og kjørt til KIA flyplass.

Det kunne virke som om alt var godt planlagt siden de mistenkelige kjøretøyene fikk kjøre inn på flyplassen gjennom en nødutgang ved utgang 5A, tilsynelatende for å slippe unna toll- og skattemyndigheter, som

normalt ville inspisert lasten hvis den hadde kjørt gjennom den normale utgangen ved 5B.

Politietterforskning

Suleiman Kova, leder ved Dar es Salaam-politiet, bekrefter at politiet etterforsker svindelen. Blant de mistenkte er offentlige tjenestemenn i turisme-departementet, forretningsmenn med internasjonale forbindelser, sikkerhetspersonell ved flyplassen og bakemannskap som sørget for å laste dyrene ombord på flyet.

Flere offentlige tjenestemenn har kommet i søkelyset for ikke å ha oppdaget smuglingen, som skjedde rett foran øynene deres. Den lokale avisen Raia Mwema var den første som slapp

nyheten om den omfattende skandalen, og oppga identiteten til de hovedmistenkte: en pakistansk statsborger som bor i Arusha, en kenyansk statsborger som bor et steinkast unna flyplassen, samt fire ansatte ved KIA flyplass og en handelskvinne fra Dar es Salaam.

Til tross for at politiet kjenner de hovedmistenktes identitet og oppholdssted, nøler de med å arrestere og reise tiltale mot dem. Dermed har folk begynt å mistenke at skandalen involverer folk på høyeste nivå i samfunnet.

De stjålne trofeene

En navngitt nasjonalparkansatt skal ha laget et verdisertifikat for de smuglede trofeene. Dette indikerer at lasten inneholdt fire typer levende

Kommentar

Å ha fluer i øynene og flere tanker i hodet

Av Kjell Terje Ringdal

Nyslått forfatter Kaare Bilden lurte i Dagsavisen på om kommunikasjonsdirektøren er på kollisjonskurs med statsråden, fordi jeg har tatt til orde for at flere former må brukes i kontakten med publikum. Opptil to hovedformer mener jeg må kunne brukes: Vise fram behovet for bistand, og presentere håpet og mulighetene. Dette tror jeg er så opplagt at min øverste politiske leder vil være enig med meg.

«Bistand er uinteressant for mer enn 60 prosent av det norske folk»

Kommunikasjon betyr egentlig «å gjøre felles» – og som fagdirektør for Norads kommunikasjonsvirksomhet har jeg som mål å spre både glade og triste budskap til det norske folk – for å skape debatt og innsikt om utviklingspolitikk og bistand. Det finnes omtrent 1,9 millioner husstander i Norge. I de fleste av disse lever folk sine liv uten at bistand er et daglig tema. Helt andre ting opptar dem; skatt, skole, helse, kultur – og innvandring, næringsliv, arbeidsplasser – og fotball.

Når fjorårets tv-aksjon på NRK gjør det som er nødvendig for å få oppmerksomhet omkring verdens flyktninger, kommer kritikken: Stakarsliggjøring, det håpløse kontinen-

Kjell Terje Ringdal leder informasjonsavdelingen i Norad.

FOTO: SPARTACUS

tet, sementering av mytebilder, osv. Og det var da jeg kjente en brennende lyst til å utfordre det svært så internpolitisk korrekte standpunktet om aldri å vise fram faenskapet.

Rundt om i de nevnte husstander lever det stort sett pene og ordentlige mennesker. Folk som har mer enn nok, de fleste av dem med barn, jobb, skole, og middagslaging. Vi vet at de ikke tenker så mye på oss.

Undersøkelser viser blant annet at vårt felt – bistand – er uinteressant for mer enn 60 prosent av det norske folk. Vi vet også fra Sverige og Nederland at den folkelige oppslutningen omkring viljen til bistand og utvikling har sunket kraftig i sammenheng

med endrede politiske regimer.

I denne sammenheng har jeg et svært enkelt budskap: For å holde den folkelige aksepten oppe for å bruke skattepenger på å hjelpe andre stater opp i vater, må vi gjøre flere ting samtidig. Og nå skal jeg si to ting, samtidig: Vi må formidle at det faktisk finnes hundrevis av millioner fattige, og de har ingen lett hverdag. Det er et faktum at folk sulter i hjel – og barn dør fordi de ikke blir vaksinert mot de mest banale sykdommer. Disse fattige familiene skulle gjerne ha byttet med flere av de norske husstandene. Den hverdagen kan vi ikke underslå. Verken moralsk eller taktisk.

(Innlegget er forkortet. Red.)

■ OXFAM-RAPPORT

– Matvareprisene dobles

Innen 2030 vil prisen på de viktigste matvarene øke med mellom 120 og 180 prosent. Halvparten av prisøkningen vil være et resultat av klimændringene og dårligere forhold for matvareproduksjon, ifølge en fersk Oxfam-rapport.

I dag bruker de fattigste i verden opptil 80 prosent av inntektene sine på mat, og økningen i matvarepriser vil føre til at flere sulter, advarer organisasjonen.

■ PALESTINA

Israelske restriksjoner koster

Israelske restriksjoner på tilgang for hjelpeorganisasjoner til de palestinske områdene koster minst 24 millioner kroner hvert år, ifølge en rapport fra Association of International Development Agencies.

– Disse restriksjonene hindrer at innbyggerne i Gaza får et verdig liv. Restriksjonene fører også til at vi og andre organisasjoner sløser bort tid og penger som vi kunne brukt på effektiv hjelp til befolkningen, sier Elisabeth Rasmussen, generalsekretær i Flyktninghjelpen.

sjiraffer – Tanzanias elskede nasjonal-symboler. Det var også seks oryx-antiloper, 68 gaseller, to impalaer og ti dik dik (gasselantiloper). I tillegg var det tre elgantiloper, 20 grant-gaseller, syv koritrappere, fire rødmaskehornfugler, øregribber og sual-katter.

Det var også en sekretærfugl, fem springharer og to sorte klippeørner, ifølge verdisertifikatet som er datert 11. mars 2011. Ifølge politietterforskere inneholdt smuglerfangsten også flere sekker med tørket villdyrkjøtt.

Innfallsport

Flyplassmyndighetene ved KIA gjenomgår nå en grundig granskning.

Flyplassens administrerende direktør Marco Van de Kreeke innrømmer at flyplassen er i politiets søkelys. – Vi i ledelsen har ingenting med beskyldningene å gjøre, fordi vårt hovedansvar er å sørge for sikkerhet ved flyplassen. Last og passasjerer blir normalt håndtert av bakkemannskap og flyoperatører, sa han til den britiske avisen *The Guardian*. ■

Ulike typer sjiraffer – Tanzanias nasjonal-symbol – var blant dyrene som ble smuglet ut av landet.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

The Chr. Michelsen Institute (CMI) is an independent development research institute in Bergen, Norway. We generate and communicate research-based knowledge relevant for fighting poverty, advancing human rights, and promoting sustainable social development. CMI's research focuses on local and global challenges and opportunities facing low- and middle-income countries and their citizens. Our geographic orientation is towards Africa, Asia, the Middle East, and Latin America. CMI has the following vacant positions:

Senior Researchers/ Researchers

We seek candidates with a strong background in applied development research who can strengthen and complement the thematic profile of the institute (see www.cmi.no). Promising young scholars who have recently completed their PhD are also invited to apply. For more information, see: <http://www.cmi.no/news/vacancies/>.

Senior Researchers/ Researchers (Economists)

We seek candidates with substantial experience in applied econometric work, preferably in the areas of poverty, health, taxation/capital flight, or natural resources/energy. Applicants with a strong background in other key thematic areas relevant to CMI will also be considered (see www.cmi.no). Promising young scholars who have recently completed their PhD are also invited to apply. For more information, see: <http://www.cmi.no/news/vacancies/>.

Application deadline: 12 July 2011

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Norge har i flere år sekondert spesialister til å arbeide i Verdensbanken for en kortere periode. Formålet med ordningen er å styrke bankens innsats på områder som er prioritert fra norsk side, bygge opp erfaring innenfor utviklingsamarbeid, bidra med internasjonal kompetanse i norske miljøer gjennom sin innsikt i Verdensbankens virksomhet og utgjøre en ressursbase for fremtidig rekruttering av nordmenn til Verdensbanken.

Det er Verdensbanken som er arbeidsgiver og som administrerer ordningen.

1. TOR #205 –**Senior Disaster Risk Management Specialist, grade GG, Global Facility for Disaster Reduction and Recovery Unit, Sustainable Development Network**

Seeking highly motivated Senior Disaster Risk Management Specialist to support the Global Facility for Disaster Reduction and Recovery (GFDRR). Initiative in assisting disaster-prone developing countries to integrate disaster risk considerations into infrastructure project design and implementation in all disaster-prone countries. Minimum Master's degree in engineering or geological sciences. At least 8 years of relevant progressively responsible professional experience in geological hazard risk mapping, early warning and risk mitigation programs. Extensive field experience in disaster relieve, recovery and risk reduction programs in developing countries. English fluency required. Knowledge of any other Bank language is considered an advantage (Arabic, French, Chinese, Russian, Spanish, and Portuguese). Eligible candidates may review full job description and application instructions at www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/stillinger/leder.html

The closing date is 11.07.2011.

2. TOR #206 –**Senior Operations Officer (Fragile and Conflict States), grade GG, Fragile and Conflict Countries Group,**

Operational Policy and Country Services Department Seeking an experienced Senior Operations Officer to provide support and guidance on issues of donor coordination in Fragile and Conflict-Affected States at the strategic level and support efforts to strengthen partnerships with the United Nations, engaging in high-level dialogue with key stakeholders of various institutions. Minimum Master's degree in public policy, finance, political economy or related studies. At least 8 years of relevant experience in donor coordination mechanisms, operational policies in fragile and conflict affected countries, expertise in political economy analysis and post-conflict reconstruction policies. English fluency required. Knowledge of French (preferred). Eligible candidates may review full job description and application instructions at www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/stillinger/leder.html

The closing date is 11.07.2011

Both positions are reserved for nationals of NORWAY. Positions located in Washington, D.C. Duration: 2 years

Økonomi

G8 lover mer åpenhet om pengestrømmene til olje-, gass- og gruveselskaper. [Les mer til høyre](#)

Økokrim mener Norconsult er medskyldig i korrupsjon. Norconsult-direktør John Nyheim vet at en korrupsjonsdom vil ha store konsekvenser for selskapet. FOTO: MARKUS AARSTAD/SCANPIX

Korrupsjo kan koste

En korrupsjonsdom fra Tanzania kan koste Norconsult dyrt – i Norge og internasjonalt. Både offentlige oppdrag og arbeidsplasser står i fare for landets største rådgivende ingeniørselskap.

Av Tiril A. Skarstein og Even Tømte

Norge har offentlige etater plikt til ikke å kjøpe tjenester fra selskaper som er dømt for korrupsjon. En eventuell dom kan dermed koste landets største rådgivende ingeniørselskap dyrt.

– Tapet av kontrakter og arbeidsplasser vil bli ødeleggende for selskapet, sa forsvarsadvokat Cato Schjøtz

under rettsaken i juni.

Det norske ingeniørselskapet med 1750 medarbeidere har 60 prosent av sin omsetning fra det offentlige. De opererer i 49 land og har blant annet hatt en rekke bistandsoppdrag for Norge, deriblant over 100 oppdrag i Tanzania.

Selskapet står nå siktet for medvirkning til korrupsjon i forbindelse med utbyggingen av et vannforsyningssystem i Tanzania. Økokrim har lagt ned en påstand om 4 millioner kroner i bot, mens selskapet selv har erklært seg ikke skyldig.

Norconsult-saken

■ Det norske ingeniørselskapet Norconsult inngikk et joint venture* med to utenlandske selskaper for å fornye og oppgradere et vannforsyningssystem i Tanzania i 2003. Kunden var vann- og avløpsetaten i Dar es Salaam.

■ I 2006 ble Norconsult kontaktet av Verdensbanken som mistenkte samarbeidspartnerne for økonomiske misligheter. Norconsult gransket derfor prosjektet og det ble avdekket økonomiske uregelmessigheter.

■ Økokrim hevder at Norconsult er medskyldig i korrupsjon, fordi en av selskapets samarbeidspartnere ga flere hundretusen kroner til ansatte i vann- og avløpsetaten. Under rettssaken mot selskapet som ble avsluttet 1. juni, krevde de at selskapet dømmes til å betale 4 millioner kroner i bot. I tillegg ba aktor om fengselsstraffer på mellom to og seks måneder for tre av selskapets ansatte.

Ordforklaring:

*) **Joint venture:** Økonomisk samarbeidsavtale i form av et fellesforetak. To eller flere parter deler kostnader og fortjeneste og kontrollerer foretaket sammen.

Anmeldte selv

Norconsult, som trakk seg ut av Tanzania i 2008, understreker at de har lagt alle kortene på bordet.

– Vi har anmeldt saken selv, og normalt vil det slå positivt ut i rettsapparatet. Men det virker ikke som om Økokrim har tatt hensyn til dette, sier direktør i Norconsult, John Nyheim.

Forsvarerne sa under rettssaken at en dom, og de store konsekvensene det vil få, vil kunne gjøre at selskaper blir mer forsiktige med å gi fra seg informasjon.

Men generalsekretær Guro Slette-mark i Transparency International Norge tror selskapene uansett på lang sikt tjener på å spille med åpne kort. Og hun mener at risikoen for utestenging fra offentlige kontrakter bør motivere til å ta antikorrupsjonsarbeid på alvor.

– En korrupsjonsdom kan bety slutten for selskaper som har en stor andel av sine oppdrag for offentlig sektor, sier Slette-mark.

Ødeleggende

Norconsults direktør mener derimot at en automatisk utestenging kan slå skeivt ut, og påpeker at det er mange europeiske land som ikke har en slik regel.

INDIA-AFRIKA

India lover støtte til Afrika

India har lovet å gi 5 milliarder dollar, et beløp tilsvarende landets eget helsebudsjett, i bistand til Afrika. Løftet ble gitt under det andre India-Afrika-toppmøtet, som ble avholdt i Etiopia i slutten av mai.

India har store handelsinteresser i Afrika og er den største investoren i Etiopia. Men India gjorde det under toppmøtet klart at forholdet strekker seg utover handelsinteresser, og at de også håper å kunne bidra med kunnskapsoverføring og kapasitetsbygging.

TOLLPOLITIKK

– Skremmes fra å investere

Verdens minst utviklede land (MUL) eksporterer lite til Norge, på tross av tollfritak. Norsk tollpolitikk skremmer bedrifter fra å investere, mener Jarle Hammerstad fra Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon.

– Hva skjedde i Namibia, når importen nådde en kritisk grense for norske landbruksinteresser? De fikk toll igjen. Hvem tør å investere for å øke eksportkapasiteten i disse landene når man vet at interesser i Norge når som helst kan skru på barrierene igjen? spør Hammerstad.

nsdom kontrakter

– Vi mener at vi må frifinnes. Men gitt at vi dømmes for medvirkning til korrupsjon så er det veldig alvorlig for selskapet. På grunn av regelen om utstenging blir konsekvensene av en dom veldig store for oss, sier Nyheim.

Men det mener Økokrim er irrelevant. Aktoratet understreket under rettssaken mot Norconsult at eventuelle reaksjoner fra oppdragsgivere ligger utenfor straffeloven og ikke bør ha noen innvirkning på en eventuell dom.

– Korrupsjon i utviklingsland er svært ødeleggende og utgjør en trussel mot demokrati og menneskerettigheter. Norge har skrevet under på en OECD-konvensjon der vi binder oss til å straffeforfølge saker som involverer norske selskaper, understreker førstestatsadvokat Arnt Angell.

– Må følge bedre med

Økokrim etterforsker nå også det norske gjødselselskapet Yara. De har sikket gjødselprodusenten for grov korrupsjon i India i 2007, etter at selskapet selv meldte fra om forholdet.

– Det tankevekkende med Yara-saken er at det tok så lang tid før den kom til overflaten. Hva slags klima for varsling har det vært?

Offentlige anskaffelser

■ Offentlige oppdragsgivere har plikt til å avvise nye kontrakter med leverandører som er dømt for organisert kriminalitet, hvitvasking, bedrageri og korrupsjon.

■ Det finnes ingen tydelig grense for hvor lenge en dom skal få slike konsekvenser. Det er også uklarheter om datterselskaper og andre beslektede enheter skal rammes.

■ Det offentlige har også rett, men ikke plikt, til å avvise leverandører som har gjort seg skyldig i andre relevante straffbare forhold, eller alvorlige forsømmelser mot faglige eller etiske krav.

KILDE: FORNYINGS- OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENTET.

Aktor Arnt Angell mener ansatte i Norconsult har medvirket til bestikkelser i Tanzania.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

spør Slettemark.

Generalsekretæren i Transparency mener at det er viktig at norske firmaer har klare etiske retningslinjer og rutiner for varsling.

– Jeg tror det må jobbes mye med holdninger. Store selskaper kan ha gode etiske retningslinjer og fine glossy brosjyrer, uten at klare holdninger mot korrupsjon er internalisert i organisasjonen, sier hun. ■

Verdensbanken svartelister

– NÅR ET SELSKAP blir dømt i nasjonale rettsapparater er det et signal om at vi også bør se på saken. Men det utløser ikke automatisk svartelisting, sier underdirektør for Verdensbankens anti-korrupsjonsarbeid, Stephen Zimmermann.

Banken har sine egne regler for når et selskap skal utestenges og for hvor lenge. Når selskaper kommer på svartelisten, utelukkes de fra å legge inn anbud på oppdrag betalt av Verdensbanken og flere internasjonale samarbeidsorganisasjo-

ner. Konsekvensene for selskapene kan bli tap av milliardkontrakter.

I øyeblikket er det ikke ett norsk firma på Verdensbankens liste, mens det er over ti svenske firmaer og enkeltpersoner på lista. Det betyr ikke nødvendigvis at det er mindre korrupsjon blant norske firmaer, understreker Zimmermann.

– Vi får bare fulgt opp en liten brøkdel av den korrupsjonen som foregår. Men vi håper at Verdensbankens svarteliste også kan ha en avskrekkings effekt, sier han. ■

Lover åpenhet om bistand, olje og mineraler

Rikmannsklubben G8 lover mer åpenhet om bistanden de gir, og om pengestrømmene til olje-, gass- og gruveselskaper. **Av Even Tømte**

– DEN TYDELIGE STØTTEN fra G8 bekrefter at EITI og åpenhet i forvaltningen av naturressurser er på god vei til å bli internasjonal standard, sier Jonas Moberg til Bistandsaktuelt.

Han leder sekretariatet i EITI, et internasjonalt initiativ for større åpenhet i gruve- olje- og gassindustrien med administrativt senter i Oslo.

På G8-møtet i Deauville i Frankrike i slutten av mai ble initiativet omfavnet av G8-landene.

– Vi oppfordrer alle land, spesielt ressursrike land, samt selskaper i utvinningsindustrien, til å slutte seg til eller støtte dette initiativet, heter det i slutterklæringen som ble vedtatt på toppmøtet.

G8-landene uttrykker støtte til andre forsøk på å øke åpenheten om pengestrømmene rundt naturressurser, enten det skjer frivillig eller gjennom lovregulering. Også ledelsen for Den afrikanske union, Algerie, Egypt, Etiopia, Nigeria, Senegal og Sør-Afrika har erklært sin støtte til Eiti.

Vil bruke lovverket

USA innførte i fjor en lov som pålegger olje- og gruveselskaper å opplyse hvor mye de betaler i skatt og bonuser til myndighetene i landene der de opererer.

Europakommisjonens president José Manuel Barroso har erklært at det vil bli fremmet et liknende lovfor-slag i EU i løpet av oktober.

– Utbyttet fra denne industrien, på hundrevis av milliarder euro, er langt overlegent noe bistand som kan bli gitt. Derfor burde vi arbeide for større åpenhet om hvordan dette utbyttet blir fordelt, erklærte Barroso i den franske avisen Libération.

– Framskritt

– Dette er et velkomment skritt framover. Nå støtter G8-landene opp om den typen lover som allerede er innført i USA og som det arbeides med i Europa, sier Simon Taylor fra organisasjonen Global Witness.

Han mener åpenhet må lovfestes dersom man skal ha noe håp om å få

slutt på korrupsjon og plyndring av offentlige midler i fattige land med store naturressurser.

– Dessverre har sterke forretningsinteresser forsøkt å vanne ut den amerikanske loven i stedet for å forsøke å bli en del av løsningen. Det er viktig at de ikke lykkes.

Vil ha åpenhet om bistand

G8-landene lover også å bli mer åpne om bistanden de gir.

– Vi vil forbedre åpenheten om vår bistandsinformasjon. Særlig vil vi anstrenge oss for å offentliggjøre informasjon om tilskudd, utgifter og resultater, sier G8-landenes erklæring.

Flere av landene kan ha et stykke å gå før denne ambisjonen er oppfylt. Ifølge en rapport som ble offentliggjort uken før toppmøtet er flere av G8-landene, som Frankrike og Italia, blant de minst åpne i Europa om bistanden de gir. ■

EITI

■ Forkortelse for Extractive Industries Transparency Initiative, en organisasjon som arbeider for å få selskaper, myndigheter og sivilsamfunn til å samarbeide om åpenhet rundt pengestrømmene knyttet til naturressurser.

■ Elleve land følger i dag EITIs retningslinjer for åpenhet, mens 24 flere land er i ferd med å gjennomføre dem.

G8

■ G8, eller gruppen av åtte, er et forum bestående av Canada, Frankrike, Tyskland, Italia, Japan, Russland, Storbritannia og USA. Brasil, India, Kina, Mexico og Sør-Afrika har i det siste deltatt på en del møter, som iblant kalles G8+5.

■ Gruppen har jevnlig møter, inkludert et årlig toppmøte, men ikke noe permanent sekretariat eller organisasjon.

■ Nåværende leder for G8 er Frankrikes president Nicolas Sarkozy.

Meninger

Debatt:

Med lov skal skogen rives?

Av Lars Løvold, daglig leder i Regnskogfondet.

DET ER INGEN TVIL om at Norges innsats har bidratt til vern av regnskog i Brasil og Indonesia. Brasil har redusert avskogingen i Amazonas med over 70 prosent siden 2004, og Indonesias president har satt mål om store utslippskutt fra redusert avskoging. Det er derfor dramatisk dersom de politiske kreftene som ønsker å sabotere

dette positive arbeidet nå vinner fram. Indonesia vedtok 20. mai en to-årig stopp i utstedelse av nye hogstkonsesjoner, en av forutsetningene i avtalen med Norge. Men forbudet verner svært lite skog. Forslaget var dessverre en stor skuffelse.

■ Forbudet omfatter bare primærskog, ikke sekundærskog.
■ Det gir liten beskyttelse av nye skogområder da store deler av området som omfattes allerede er

vernet gjennom landets lovgivning
■ Eksisterende hogsttillatelser kan forlenges
■ Tillatelser som er ulovlig utdelt vil ikke bli trukket tilbake

DETTE ER ET ALVORLIG tilbakeslag for Norges samarbeid med landet, og Norge må ikke overføre store midler til Indonesia før landet viser en større vilje til reelt vern av regnskog.

I Brasil vedtok underhuset 24.

Lars Løvold, daglig leder i Regnskogfondet

mai et forslag til ny skoglov som kan stoppe de gode resultatene Brasil har oppnådd de siste årene. Den vil:

■ Gi amnesti for ulovlig avskoging gjort frem til 2008
■ Krympe lovpålagte verneområder på alle landeieendommer i Brasil, for eksempel langs elver og i bratte skrånninger
■ Åpne for at delstatsmyndigheter kan svekke deler av den nasjonale miljølovgivningen

Kronikk:

Bistandsarbeid i skuddlinjen

Av Simon Reid-Henry

BISTAND er i ferd med å bli en farlig virksomhet. Bare i Afghanistan siste år ble ti bistandsarbeidere skutt i Badakshan-provinsen. I Kunar ble britiske Linda Norgrove kidnappet og senere drept, og syv FN-ansatte ble myrdet i Mazar-e Sharif. I 2008 ble 150 bistandsarbeidere drept i målrettede angrep rundt om i verden. Det er det høyeste tallet som noen gang er registrert, og en økning fra omkring 30 i året midt på 90-tallet. Tallet stiger til 280 hvis man tar med kidnapping og alvorlige angrep. Til sammen ble det drept flere bistandsarbeidere enn det ble drept fredsbevarende FN-soldater ved fronten. Spørsmålet er hvorfor. Og hva – om noe – kan gjøres med det?

De ti bistandsarbeiderne som døde i Badakshan ble ifølge Taliban drept fordi de fremmet kristendom, samtidig som de drev med øyenbehandling. Det eneste medlemmet av gruppen som ble spart var den lokale sjåføren, som tryglet om nåde ved å sitere vers fra Koranen. Men i motsetning til hva Taliban vil ha oss til å tro, er det som regel ikke religion som er tema. Det gjør den jo ikke mindre farlig, den generelle holdningen som Taliban markerer med voldsbruk; – at disse arbeiderne blir sett på som de egentlige angriperne. Det faktum at mange organisasjoner arbeider med nasjonsbyggingsprosjekter enten direkte eller indirekte på vegne av vestlige statlige organisasjoner gir dessverre mer hold til påstandene enn de hadde fortjent.

IFØLGE NOE AV den seriøse forskningen som drives på dette temaet (ved det britiske Overseas Development Institute) er det nettopp denne

manglende muligheten for bistandsarbeidere til å distansere seg fra vestlige militære og geopolitiske interesser i mottakerbefolkningens øyne som ligger bak økning i angrep på bistandsarbeidere. Dette er et synspunkt som også generalsekretær Elisabeth Rasmussen i Flyktninghjelpen hadde da hun talte ved et arrangement i fjor på Litteraturhuset i anledning Flyktningdagen i Norge. Det støttes også av Michiel Hofman i Leger Uten Grenser, som i en artikkel i Foreign Policy tidligere i år skrev at problemet ikke bare er at militære fremstiller seg selv som en humanitær aktør. I økende grad dreier det seg også om at bistandsorganisasjoner handler på vegne av de militære. Men problemet kan faktisk gå enda dypere enn som så. For spørsmålet om hvordan man best kan sikre humanitære bistandsarbeidere som opererer i en slik «gråson» reiser et videre og langt mer påtrengende spørsmålet om en bistandsbransje som er sikret fullt ut vil være i stand til å levere det den lover. Med dette mener jeg ikke bare løfter om mål som skal nås og målsettinger som skal oppfylles på de måtene som finansieringssystemet forutsetter. Men løftene om å levere en form for omsorg som er – om man skal tørre å si det – omsorgsfull. Dette er et problem som går like til hjertet av mer omfattende vanskeligheter som den vestlige bistandsbransjen står overfor i dag, og som er blitt reist mest direkte av den britiske bistandseksperthen Mark Duffield.

Duffield, forfatter av boka Development, Security and Unending War, peker på ulempene ved måten den humanitære bistandsbransjen nå får på plass stadig mer sikkerhetstil-

Simon Reid-Henry foreleser i geografi på Queen Mary, University of London og er tilknyttet PRIO. Han er tidligere direktør ved Centre for the Study of Global Security and Development i London.

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til even.tomte@gmail.com (Maks 7000 tegn inkludert mellomrom.)

tak og, som svar på angrepene, murer seg inne i stadig tyngre befestede bistandsleire. Denne «bunkeriseringen av utvikling», som han kaller det, er en trend som er mest tydelig i de tre farligste landene for humanitær hjelp; – Afghanistan, Sudan og Somalia. Men et landskap av befestede bygninger med doble vegger, sikkerhetsvakter og høye piggrådger sprer seg også i andre land, mens sikkerhets-hensyn – og en sikkerhetsorientert forståelse av utvikling – blir stadig mer dominerende i bistandsarbeidet både i politikk og praksis.

DA EN Taliban-provinsguvernør på 90-tallet kastet en kaffekanne på lederen av FNs operasjoner i Afghanistan, ble resultatet en nesten øyeblikkelig tilbaketrekning av hele virksomheten i flere måneder. Enda han bommet med kaffekannen. I kontrast til dette avfødte drapet på Linda Norgrove i Afghanistan ifjor en mengde offentlige erklæringer om å «holde stø kurs». Det er et mønster som gjentar seg andre steder. I 1993, da en somalisk banditt skjøt en britisk UNICEF-ansatt, trakk UNICEF tilbake hele den internasjonale staben fra den sørlige delen av Kismayu, hvor angrepet hadde funnet sted. Men i 2008, til tross for eskalerende vold som fikk Mogadishu til se ut som en spøkelsesby, og til tross for granatangrep mot et sykehus hvor UNICEF arbeidet og et bilbombeangrep på UNDPs hovedkvarter, nektet UNICEF å gi etter.

Denne «seigheten» som organisasjonene viser finnes i forskjellige former, og noen er bedre enn andre. Flyktninghjelpen, for eksempel, forstår det som «holdbarhet», og gjennomfører vidtgående tiltak for å sikre at deres nøytralitet ikke bare

blir overholdt, men også anerkjent i felten. Det internasjonale Røde Kors og Leger Uten Grenser kjemper for å gjenopprette respekten for den nøytraliteten som de, men ikke alle organisasjonene, står for. Og noen ganger lykkes de i å gjenåpne det humanitære spillerommet som i økende grad er blitt stengt av

Problemet er ikke bare at militære fremstiller seg selv som en humanitær aktør. I økende grad dreier det seg også om at bistandsorganisasjoner handler på vegne av de militære»

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

debatt BURMA

Retorikk og realitet

Til tross for at generalene har skiftet til sivile klær er situasjonen for minoritetene i Burma bare blitt verre, skriver **Hilde Skaar Vollebæk** fra Norsk Misjon i Øst.

debatt UTVIKLINGSSTUDIER

Bransjen trenger utviklingsstudier

Utviklingsstudier gir kompetanse og kunnskaper som er viktige og relevante for utviklingsarbeid, skriver **Marte Lia Torskenæs** som er rådgiver i Norad og har mastergrad i Utviklingsstudier.

utekontoret KAMBODSJA

Stakk fra politiet

Markus Aksland fikk nok av det korrupte trafikkipolitiet i Phnom Penh og stakk av da de forsøkte å stoppe han. Det føltes godt, skriver Redd Barnas mann i Kambodsja.

utekontoret INDIA

Prestisje-jobben

Eva Bratholm rapporterer om hvordan millioner av indiske ungdommer drømmer om en jobb som byråkrat i staten.

Nyvalgte president Dilma Rousseff forsikrer miljøbevegelsen at hun vil legge ned veto mot de verste bestemmelsene. Hvorvidt hun gjør det eller ei vil være avgjørende for om Brasil faktisk kan stå for miljøloftene de har gitt til Norge.

Felles for vedtakene i Brasil og Indonesia er at de tilgodeser aktørene som frem til nå har ødelagt regnskogen: hogstselskaper, kjøttindustri og industrielt jordbruk.

23. OG 24. JUNI ARRANGERER NORAD og regjeringens klima- og skogprosjekt Oslo REDD Exchange. Da strømmer internasjonale myndigheter, eksperter, organisasjoner og urfolk til Oslo. Det er en ypperlig anledning for Norge til å si fra: En forutsetning for norsk støtte er politiske endringer som gir reelt regnskogsvern og bygger på interessene til de som bor i regnskogen, ikke næringsinteresser som tjener penger på å ødelegge den. ■

Debatt:

Afghanistan-bistand må styres av tusenårsmålene

Av Liv Kjøseth

NORGE MÅ FORPLIKTE SEG på tusenårsmålene når de vurderer den videre bistanden til Afghanistan.

Da vestlige styrker gikk inn i Afghanistan i 2001 påvirket dette bistandsarbeidet i landet på følgende måte: Bistanden økte betydelig, og midlene fulgte i all hovedsak soldatene. Det har altså ikke vært behovet som har styrt de «store pengene», men sikkerhetsmessige ambisjoner.

Tall fra 2010 viser at 70 prosent av de internasjonale bistandsmidlene har gått til fire provinser: Kabul, Kandahar, Herat og Helmand. Dette er de provinsene der den militære innsatsen har vært størst.

Afghanistan har gått inn i en ny fase, den såkalte transisjonsfasen. Innen 2014 skal utenlandske styrker være ute av landet, og afghanerne skal selv ta over sikkerhetsansvaret.

Hva så med bistanden? Vil den gradvis trappes ned i takt med de vestlige soldatenes farvel til landet? Mye tyder på at det allerede er i ferd med å skje. Afghanistankomiteens ansatte i Afghanistan melder om at givere allerede begynner å se i andre retninger enn Afghanistan når midler skal fordeles. Vil dette skje også i Norge?

I sin Afghanistan-tale til Stortinget den 26. april 2011 sa utenriksminister Jonas Gahr Støre at det er for tidlig å si om norsk bistand skal videreføres på samme høye nivå etter 2012. Afghanistan ligger på 155. plass på FNs utviklingsindeks.

Afghanistankomiteen i Norge oppfordrer Støre og den norske regjeringen til å opprettholde bistandsnivået i Afghanistan, og la bistandsmidlene gå dit fattigdommen og behovene er størst.

Bistand bør være motivert av grunnleggende menneskerettigheter og sees på som et virkemiddel for å nå FNs tusenårsmål, og andre internasjonale og nasjonale afghanske mål for fattigdomsbekjempelse. Det skal ikke være et verktøy for å oppnå diplomatiske, militære eller sikkerhetsmessige målsettinger. ■

«Tall fra 2010 viser at 70 prosent av de internasjonale bistandsmidlene har gått til fire provinser: Kabul, Kandahar, Herat og Helmand»

Liv Kjøseth er daglig leder av Afghanistankomiteen i Norge.

politiske og militære aktører på alle sider. Men mange bistandsorganisasjoner har fortsatt en tilnærming som innebærer en strategi som mer enn noe annet likner på den amerikanske «Grønne sonen» i Bagdad. Og, som de selv er de første til å erkjenne, dette gjør det vanskeligere å gjennomføre det bistandsarbeidet som i utgangspunktet brakte dem til disse landene. Det britiske departementet for internasjonal utvikling (DfID) klager for eksempel over «den stigende sikkerhetstrusselen som humanitære arbeidere møter... og de økende vanskelighetene de står overfor i kontakten med berørte befolkningsgrupper.» Men det ser ikke ut til at man ønsker å erkjenne at de to problemene har med hverandre å gjøre. Det samme gjelder det nåværende fokuset på «integrerte oppdrag» i FN, som gjør det vanskeligere å opprettholde påstandene

Venner og kollegaer bærer kisten til Røde Kors-medarbeideren som ble drept under kamper i Libanon i 2008.

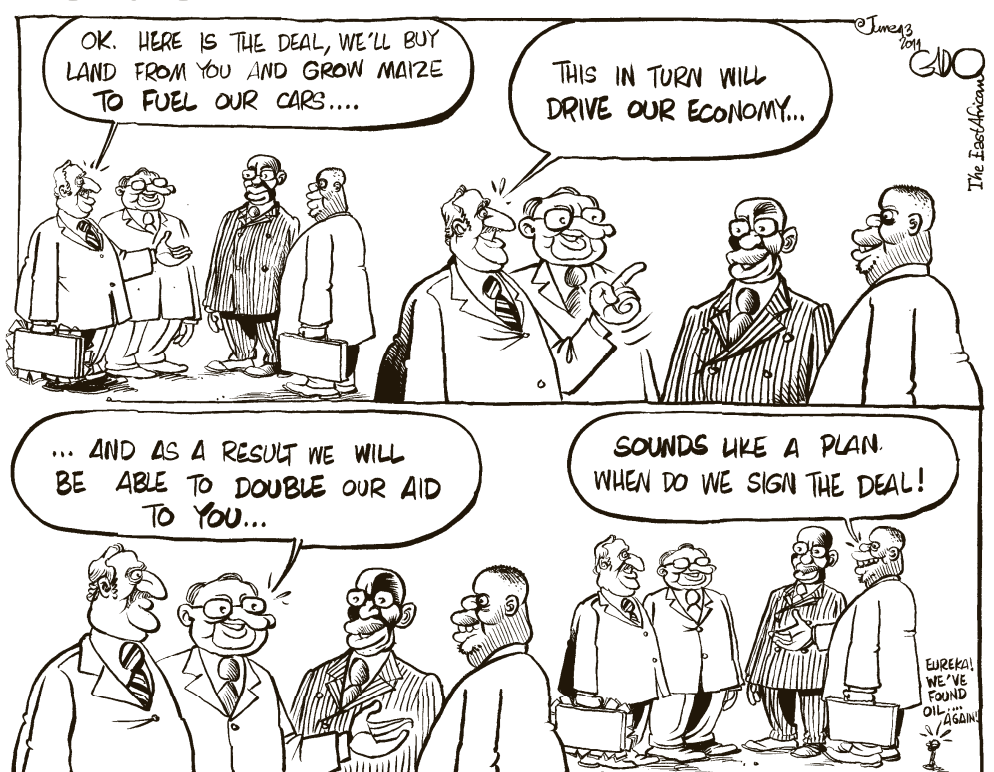
FOTO: SCANPIX

om nøytralitet i vestlig bistand ved å blande bistandspolitikk og annen politikk.

DET FINNES INGEN enkle løsninger på sikkerhetsproblemene som den humanitære bistandsbransjen står overfor. Men hvis man ikke finner mer holdbare og lokalt tilpassede tilnærminger enn dagens utgave av kolonialistenes «grave seg ned» og «klare seg fast», vil de som får lide aller mest for dette være – som Hofman i Leger Uten Grenser i Afghanistan slo fast – den lokale befolkningen. De kan ikke søke den hjelpen de så desperat trenger, fordi «å søke hjelp ville det samme som å ta parti i krigen». ■

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

24 Bakerst

Tanzanias unge Oprah

Av Victoria Bhanza, Dar es Salaam

DINA MARIOS snakker om temaer som moderne kvinner liker; mote, mat, personlig pleie og såpeoperaer. Og litt til. Tanzania har fått en utradisjonell kvinnelig radiostemme som er blitt en svært populær rollemodell.

CLOUDS FM, etablert i 1998, var blant de første radiostasjonene i Tanzania med underholdning «som fører tanzanianere sammen». Den sender mest på swahili og er rettet mot byfolk mellom 18 og 35, primært kvinner. De får servert en radio som på en og samme tid er både avslappende og samfunnsengasjert.

Fra ni om morgenen til ett på formiddagen er Dina programvert for et program om mote, mat, personlig pleie og såpeoperaer, men også en del mer alvorlige temaer.

I LØPET AV SINE SEKS ÅR på radio har hun forsøkt å hjelpe og støtte de som trenger det, gi råd og vise vei.

Sett fra SØR

Victoria Bhanza er tanzaniansk frilansjournalist og bistandsarbeider, for tiden bosatt i Sør-Afrika.

Gjennom sine sendinger gir hun «lys til lytterne», sier noen radiolyttere.

– Jeg er stolt av å forandre liv og skape glede. En lytter er nå elev på Minaki Secondary etter at jeg satte ham i forbindelse med direktøren for Clouds FM. Han hjelper ham nå med penger, forteller Dina.

En programvert må håndtere fire timer kreativitet. Dina's kreativitet har gjort hennes program til et av de mest populære på byradiokanalene. «Jeg engasjerer meg og arbeider så mye jeg kan. Hver dag snakker jeg om nye ting. Det gjør programmet dynamisk.»

Dina er inspirert av blant andre Fina Mango, en tidligere programleder som nå er direktør i medieselskapet One Plus. – I mange år er jeg også blitt inspirert av Oprah Winfrey. Jeg har fått kreative idéer av å se på henne. Slik gjør jeg hele tiden programmet bedre, forteller hun.

Hun er stolt av sine seks år med programmet. – Jeg har lyttere over hele

landet, sier hun. Tidligere arbeidet hun for One Radio i Arusha.

DINA HENTER FRAM nye temaer, som anerkjennelse og støtte til landets hushjelpene. Det har skjedd gjennom en radiokonkurranse om å finne Tanzanias beste hushjelp.

– Endelig blir hushjelpene anerkjent som viktige i hjemmene der de jobber. Folk har begynt å behandle dem bedre, sier hun. Dette gav henne en rekke tilbakemeldinger og bidrag, og konkurransen skal komme igjen neste år.

Den unge programlederen er glad for å være rollemodell og gi råd til folk, spesielt unge folk som vil jobbe i media.

Samtidig er det en utfordring å lede programmet. Å være kjendis når man trenger privatliv er det største problemet. – Det hører med til jobben å være populær. Det er tøft, for da må man leve opp til forventningene for å ikke ødelegge tilliten, sier hun.

Andre radioverter kopierer henne,

og hun får ingenting for de nye idéene som egentlig var hennes.

– De fleste programledere mangler kreativitet. Jeg er ofte våken om net-

Æresgjesten

Han har møtt Osama bin Laden, og på 1990-tallet kjørte han trailer gjennom Kabuls gater mens raketter og granater eksploderte på alle kanter. Allikevel mener Afghanistankomiteens representant Matiullah at det er mer risikabelt å være bistandsarbeider i Afghanistan nå enn det var før.

Av Tor Aksel Bolle

-Det var i 1986. Jeg var i området rundt Tora Bora øst i Afghanistan. I en av leirene var det et slags sykehus bygd inn i fjellet. Da jeg spurte hvem som hadde bygget det, fikk jeg vite at det var Osama bin Laden. Han var der og jeg traff han flere ganger: en ung mann med mørkt skjegg, sier Matiullah* og smiler litt.

I mer enn 25 år har han arbeidet for Afghanistankomiteen. Nå er han for første gang på besøk i Norge. Han er her som komiteens æresgjest, en takk for innsatsen hans for organisasjonen. For Matiullah er norgesbesøket en kjærkommen anledning til å treffe igjen mange av dem han har jobbet sammen med tidligere.

– Nå får jeg endelig truffet norske venner jeg ikke har sett på mange år, sier han.

Nattevakt

Matiullah var knapt 20 år da han begynte å jobbe for den norske organisasjonen i den pakistanske grenseby-

en Peshawar. – Vi flyktet til Pakistan på grunn av krigen. Min onkel jobbet for Afghanistankomiteen og jeg fikk arbeid som nattevakt, sier Matiullah.

Han ble raskt sjef for vaktene, og da Afghanistankomiteen i 1994 skulle etablere et nytt kontor i Ghazni-provinsen i hjemlandet fikk Matiullah jobben som innkjøpsansvarlig.

– Da vi kom til Ghazni by forhandlet jeg med kommandanten i området. Han sa at det var ok at vi begynte å jobbe der, men han krevde at vi fikk en bro som var blitt ødelagt under kampene. Det sa vi ja til, men det oppsto et problem: Det var ikke mulig å få tak i bærebjelker til broen, forteller Matiullah.

Under angrep

Som innkjøpsansvarlig var det han som måtte dra til Kabul for å få tak i bærebjelker. Det var slett ikke en risikofri tur. På den tiden var den afghanske hovedstaden under stadige angrep fra ulike grupperinger.

– Den alle første natta i Kabul ble bydelen vi overnattet i beskyttet med raketter. Vi gikk ned i kjelleren og

HVEM?

- Har jobbet for Afghanistankomiteen i 25 år
- Besøkte nylig Norge som Afghanistankomiteens æresgjest

var ganske trygge. Men det var vanskelig å sove, sier Matiullah.

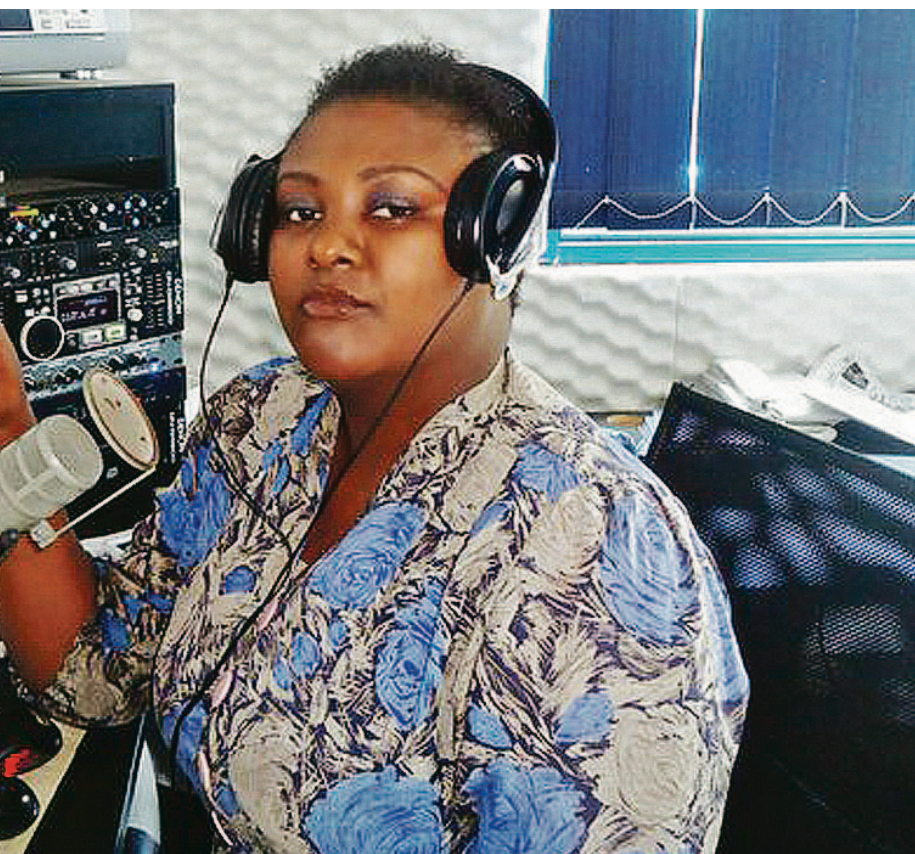
Han fikk tak i bærebjelker til broen, leide den ene fungerende lastekrana i hele Kabul, lastet noen av bjelkene om bord på en trailer og begynte på den over 20 mil lange turen tilbake til Ghazni. Underveis måtte de gjennom en rekke områder kontrollert av ulike væpnede grupper. Hvert stopp var nervepirrende. De risikerte hele tiden å bli ranet og i verste fall drept. Men takket være Matiullahs diplomatiske evner og kontakter fikk de passere den ene sjekkposten etter den andre.

Et sted ble de advart mot miner.

– Problemet var at vi kjørte en 18 meter lang trailer på en veldig smal vei. Hvis vi ville snu, måtte vi kjøre langt ut av veien. Og det var mye mer utrygt enn på veien, der hadde de i alle fall fjernet noen miner. Så vi fortsatte og – som du ser – det gikk bra, forteller Matiullah og ler litt.

Etter et år og rundt 20 turer fram og tilbake mellom Ghazni og Kabul var alle bærebjelkene på plass og broen kunne bygges. Afghanistan-

«Bare Gud vet hva som kommer til å skje»

Dina Marios er en av Tanzanias mest populære programledere og en rollemodell for mange unge urbane kvinner.

FOTO: CLOUDS FM

tene for å tenke ut nye ting, sier Dina. Hun råder sine mange kvinnelige lyttere til å manne seg opp og ikke være redde for å arbeide.

– Kvinner må støtte hverandre. Stå opp, tro på det du gjør og tro inni deg at du kan. Sett deg først mål, og kjemp til du lykkes, understreker hun. ■

Portrett

Mattiullah har jobbet for Afghanistan-komiteen i hjemlandet i mer enn 25 år. Han besøkte nylig Norge for første gang.

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

komiteen fikk drive helseprosjektene sine med den lokale kommandantens godkjennelse.

Te med Taliban

Mattiullah jobbet også i Kabul i årene da Taliban regjerte. Ifølge han selv var det ganske uproblematisk.

Litt vanskeligheter ble det imidlertid da Taliban beordret alle utenlandske organisasjoner å flytte til samme område. Mattiullah hadde fått beskjed om at alle ansatte måtte forlate Afghanistankomiteens lokaler, men han insisterte på å jobbe videre. En dag kom fire væpnede talibanere for å sjekke at kontorene faktisk var forlatt.

– Da de kom oppdaget jeg at lederen var en gammel kjenning, han var pastuner fra Laghman-provinsen som meg. Vi drakk te og han ga meg to ruller av den tapen de brukte for å stenge av kontorene. Han sa at vi kunne bruke tapen hvis det var behov for at det skulle se stengt ut. Slik kunne vi jobbe videre, forteller Mattiullah.

Selv om han har opplevd mye dramatisk opp gjennom årene, mener han det er farligere å være bistandsarbeider i Afghanistan nå enn noen gang før.

– Tidligere visste vi hvor det var kamper, det var en slags forutsigbarhet. Nå kan det skje en selvmordsaksjon eller et bombeangrep nesten hvor som helst og når som helst, sier han.

Usikker framtid

I dag bor Mattiullah i Kabul sammen med familien. Han har fire sønner og tre døtre. Jobben i den norske organisasjonen har bidratt til at han har hatt råd til å gi alle barna sine skikkelig utdannelse. Den eldste sønnen hans er ferdig utdannet innen IT og den nest eldste jobber som oversetter.

– Det synes jeg er fantastisk. Min far var fattig og jeg var den eneste i min familie som fikk gå på skole. Men mine barn har fått mye bedre muligheter, sier han.

Men selv om Mattiullah er optimistisk og stolt på vegne av barna sine er han langt mer usikker når det gjelder fremtiden for landet sitt.

– Når jeg går her i gatene i Oslo blir jeg slått av hvor annerledes det er enn i Afghanistan. Hvis vi bare kunne fått fred i landet, så kunne det kanskje en gang blitt slik hos oss også. Men det er så fryktelig langt fram. Og bare Gud vet hva som kommer til å skje. ■

**(På samme måte som mange andre afghanere benytter Mattiullah seg av bare ett navn.)*

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

- 1 Hvem er dette?
- 2 Hva heter havet vest for Afrika?
- 3 I hvilket afrikansk land flyr norske fly bombetokter?
- 4 Hva heter hovedstaden i Burkina Faso?
- 5 Hvilke farger er i Libanons flagg?
- 6 På hvilken øy ligger staten Brunel?
- 7 Hva het Ghanas første president?

- 13 Hvilken farge har edelsteinen tanzanitt?
- 14 I hvilket hav ligger øystaten Fiji?
- 15 Hvilket er Afrikas mest folkerike land?
- 16 Hvem tente OL-ilden under lekene i Atlanta 1996?
- 17 Finnes det løver i India?
- 18 Hvilke to land i Afrika ble aldri kolonisert?
- 19 Har Eritrea kystlinje?
- 20 Hvilket år ble Norad opprettet?

- 8 Hvilke offisielle språk finnes i Sri Lanka?
- 9 Hva er myntenheten i Colombia?
- 10 Hva slags skapning er en anakonda?
- 11 Hva heter den nye styrelederen i Forum for utvikling og miljø (ForUM)?
- 12 En profilert utviklingsforsker meldte seg nylig ut av SV etter 50 års medlemskap. Hvem?

Ekspertnotter

- 1 Når ble keiserdømmet offisielt avskaffet i Kina?
- 2 Hva heter presidenten i Togo?
- 3 Hvilke er islams fem søyler?

FOTO: ADRIAN PINGSTONE

1: Ali Abdullah Saleh, president i Jemen. 2: Atlanterhavet. 3: Libya. 4: Ouagadougou. 5: Rødt og hvitt. 6: Borneo. 7: Kwame Nkrumah. 8: Singalesisk og tamilsk. 9: Peso. 10: En slange. 11: Andrew Kroglund. 12: Tore Linné Eriksen. 13: Blå. 14: Stillehavet. 15: Nigeria. 16: Muhammad Ali. 17: Ja. 18: Etiopia og Liberia. 19: Ja. 20: 1968.

Ekspertnotter: 1: 12. februar 1912. 2: Faure Essozimna Gnassingbé 3: Trosbekjennelse, bønn, faste, almisser og pilgrimsreise.

26 Bakerst

Bokanmeldelse:

Veiviser til vettug globalisering

Av Lars Andreas Loe

GLOBALE PROBLEMER bør først og fremst løses av selvstendige demokratiske stater – ikke overnasjonale institusjoner. Det er hovedbudskapet i Dani Rodriks bok *The Globalization Paradox*.

Uten fordelene av handel, teknologispredning og annet økonomisk samkvem ville det gjennomsnittlige inntektsnivået i verden vært en brøkdel av hva det er i dag. Men globaliseringen har også etterlatt mange land i grøfta, og økonomiske kriser sprer seg fortore enn noen gang. Rodrik vil vise veien til en «vettug» globalisering; en sunn verdensøkonomi som utnytter fordelene av internasjonal handel, men som gir rom for nasjonale demokratier til å bestemme sin egen framtid.

Forsøk på å gå langt i å etablere institusjoner som håndterer globale problemer vil mislykkes, hevder Rodrik, og boka øser av historikk som underbygger dette. Men framfor alt er det ikke ønskelig å lykkes i dette. For da vil mer verneverdige institusjoner – nasjonalstaten og det nasjonale demokratiet – svekkes.

Boka er bygget opp som en historisk gjennomgang og analyse av glo-

baliseringens historie, og munner ut i en rekke grunnprinsipper og forslag til veien videre. Rodrik kombinerer klare verdivalg med en selvsikker virkelighetsforståelse. Framfor alt reiser han demokrati som en overordnet verdi. Men professoren i politisk økonomi formidler også sine analyser av hvordan institusjoner som demokrati, marked, forhandlinger faktisk virker – alene og i samspill.

Overbeviser han? Rodrik fører en innstendig argumentasjon for at hans løsninger er realistiske. Mange lesere vil nok ha innvendinger. Dette er faktisk noe av styrken ved boka; premissene for forslagene hans trer så tydelig fram.

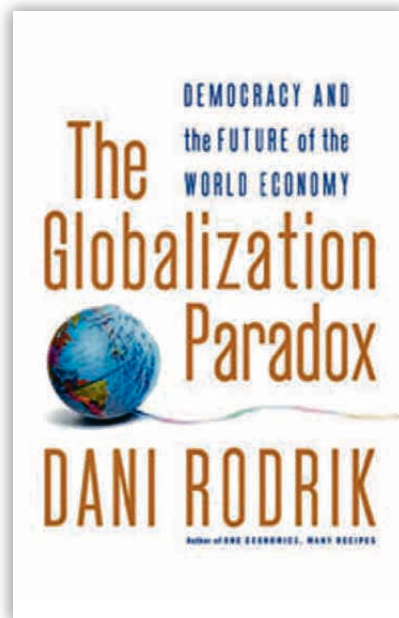
Et av grunnprinsippene han argumenterer for er at demokratiske stater

«Forsøk på å gå langt i å etablere institusjoner som håndterer globale problemer vil mislykkes, hevder Rodrik»

The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy

Forfatter: Dani Rodrik

Forlag: W. W. Norton & Company, London / New York 2011

har rett til å forsvare sine egne sosiale ordninger, reguleringer og institusjoner. Prinsippet har opplagt stor appell for de som skal forhandle fram nasjonale særrettigheter mot internasjonale kjørerregler. Men bringer det oss til gode og rettferdige løsninger, til en vettug glo-

balisering («a sane globalization»)? Er ikke hans syn på nasjonalt demokrati vel optimistisk? Undervurderer han ikke makten til mektige særinteresser? Og hva med utviklingslandene, vil ikke de tape i en slik verden?

Viktigst for Rodrik er at utviklingslandene trenger nasjonalt handlingsrom og en stat som er aktiv på riktig måte – også i næringspolitikken. Han er innen utviklingsøkonomi mest kjent for såkalt vekstdiagnostikk, en metode som ikke gir standard-svar men peker ut forskjellige veier fra land til land. Han understreker at gevinstpotensialet fra handel, investeringer og teknologioverføring fra rike land er enorme. Men også at historien viser mange eksempler på at åpenhet og frislipp av markeder har ført til svekket og til og med reversert utvikling.

Dette er alt i alt et meget leseverdige og godt fundert innlegg i en viktig debatt. Den anbefales til alle som ønsker økt forståelse for globaliseringens muligheter og begrensninger. ■

Loe er seniorrådgiver i Norad.

DAGLIG LEDER

Lions Aid Norway søker daglig leder som også blir utenlands-sjef i Lions Norge. Se fullstendig utlysningstekst på www.lions.no.

Søknadsfrist: 30. juni.

Gode venner som hjelper andre

NORGES NYESTE UTENRIKSMAGASIN

Perspektiv er et rendyrket utenriksmagasin som kommer ut fire ganger i året. Målet er å bedre informasjonen i det norske samfunnet om politiske og humanitære forhold; årsaker, konsekvenser og sammenhenger. Magasinet er i løssalg i Narvesen over hele landet. Nå har du sjansen til å få det rett hjem i postkassen for kun 299,- i året.

**NYTT NUMMER I SALG NÅ
ABONNER I DAG**

**KUN
299,-
I ÅRET**

Send en e-post til perspektiv@nrc.no

Flyktninghjelpen har over 2600 egne ansatte i nær 20 land, i noen av verdens verste konfliktråder. Dette betyr også at vi er i en unik posisjon til å fortelle om hva som skjer i verden. Gjennom Perspektiv forsøker vi å belyse både den politiske og menneskelige sammenhengen vårt arbeid er en del av.

FLYKTINGHJELPEN NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL **NRC**

Nyhetsbrev fra bistandsaktuelt.no

Du kan nå abonnere på en ukentlig nyhetstjeneste fra Bistandsaktuelt. Du får det – sammen med ukens karikaturtegning – rett inn på din pc!

Gå inn på bistandsaktuelt.no/Forsiden/Nyhetsbrev og skriv inn din e-postadresse.

Sjekk ledige stillinger på global.no

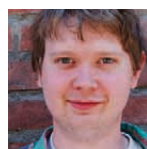
global

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Martine Kværner Roberts er ansatt i stillingen som organisasjonsrådgiver i Operasjon Dagsverk. Hun kommer fra en prosjektstilling hos Instituttet for demokrati, Idasa i Sør-Afrika. Hun har bred erfaring og kompetanse fra Afrika fra både studier, tillitsverv og tidligere jobber.

Trond Tveit er ansatt som kommunikasjonsrådgiver i Operasjon Dagsverk.

Han er utdannet visuell antropolog fra universitetet i Manchester, og er interessert i bruk av visuelle medier i formidling av nord/sør-informasjon. Han kommer til OD fra UiO, hvor han blant annet jobbet med kommunikasjon rettet mot ungdom.

Elin Fjestad er ansatt i vikariat som informasjonsrådgiver i Atlas-alliansen.

Hun har tidligere jobbet som organisasjonssekretær hos Spire, Utviklingsfondets ungdomsorganisasjon. Elin har en master i internasjonale studier fra Århus Universitet og en bachelor i Utviklingsstudier fra Universitetet i Oslo.

Etter å ha ledet Norge gjennom VM på ski i vinter, tar **Asne Havnelid** over roret som ny generalsekretær i Norges Røde Kors. Hun beskrives som nytenkende i satsingen på frivillige, noe som skal ha veid tungt.

Nettredaktør Jan Speed og frilanser Hege Opseth er kjerne-troppene i Bistandsaktueltets nettsatsing. FOTO: INGVLID SAHL

Andre plass i fagblad-NM

Bistandsaktuelt netttutgave kom på andreplass da fagbladenes uoffisielle norgesmesterskap gikk av stabelen i Oslo 26. mai. I klassen for netttutgaver delte Norads fagblad andreplassen og «Hederlig omtale» med bladet Kampanje. Journalistenes eget fagblad Journalisten stakk av med førsteprisen i denne kategorien.

– Vi er kjempefornøyd med å være i tetsjiktet blant norske fagbladets netttutgaver, og at vi kan konkurrere med redaksjoner som har mer ressurser enn oss. Våre to nettjournalister, webredaktør Jan Speed og fast frilanser Hege Opseth, har gjort en kjempejobb med å forbedre nyhetsdekningen og den generelle kvaliteten de siste par årene, sier Bistandsaktuelt ansvarlige redaktør Gunnar Zachrisen.

Fagpresseprisene er en årlig konkurranse for cirka 230 medlemsblader i Den norske fagpresses forening. Bladet Kommunal Rapport vant i år hovedprisen «Årets fagblad». Bistandsaktuelt fikk andreplass i denne hovedkategorien i 2009.

Følgende underdirektører er tilsatt til de ulike seksjonene i Norad.

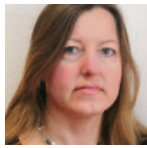
Erik Aakre, Resultatseksjonen, avdeling for metode og resultater.

Rannveig Rajendram, Seksjon for bistandsforvaltning, avdeling for metode og resultater.

Vigdis Halvorsen, Seksjon for

utviklingsinitiativ, avdeling for sivil samfunn.

Anne Kristin Østenby Martinsen, Juridisk seksjon, avdeling for metode og resultater.

Ørnulf Strøm, Energiseksjonen, Avdeling for økonomisk utvikling, energi, likestilling og styresett.

Edle Hamre, Seksjon for forskning, innovasjon og høyere utdanning, avdeling for helse, utdanning og forskning.

Tori Hoven, Seksjon for bistandsstrategi og styresett, avdeling for økonomisk utvikling, energi, likestilling og styresett.

Petter Stigset, Olje for Utvikling-seksjonen, avdeling for økonomisk utvikling, energi, likestilling og styresett.

Helga Fogstad, Seksjon for helse, avdeling for helse, utdanning og forskning.

Camilla Helgø Fossberg, Seksjon for utdanning, avdeling for helse, utdanning og forskning.

Styret ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) har tilsatt professor **Ulf Sverdrup** i stillingen som ny direktør. Sverdrup er i dag sekretariatsleder for det regjeringsoppnevnte Utvalget for utredning av Norges avtaler med EU.

Generalsekretær **Alte Sommerfeldt** i Kirkens Nødhjelp er en av fire kandidater til stillingen som ny biskop i Borg. Han har vært generalsekretær i Kirkens Nødhjelp siden 1994, og er dermed lederen i bistandsbransjens med lengst fartstid

FNs utviklingsprogram UNDP melder at **kronprins Haakon** vil forlenge sin avtale om å være organisasjonens goodwill-ambassadør i to nye år.

02 Undersøkelse: Eldre hater telefonsalg
20 Trosskalk-korruptjon: Norske lingenløver frykter dommen
08 GRØnt alliansens: Lang kamp mot valksneipster
Norge allene i skogen? Side 11

BISTANDSAKTUELT
NR 5 - JUNI 2011 www.bistandsaktuelt.no

Sør-Sudan år null

9. juli blir Sør-Sudan et eget land. Etter år med borgerkrig skal den nye staten bygges. Norge og andre søyler er klar for å være med på en stor støttebistandsinnsats. Men eksperten advoker mot å pøse i en bølge. Side 4

Bestemor og nybygger
Side 12

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

BISTANDSAKTUELT

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen

Debattansvarlig:

Even Tømte

Nettavisredaktør:

Jan Speed

Journalister:

Tor Aksel Bolle

toab@norad.no

Hege Opseth

heop@norad.no

Ingvild Sahl

sahlmedia@gmail.com

Tiril A. Skarstein

tiril.skarstein@gmail.com

Even Tømte

Even.tomte@gmail.com

Prosjektansvarlig:

adm.prosjekter:

Christine M. Harg

harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay

Ellen Rojahn

Redaksjonsråd:

Nora Ingdal

Markus Nilsen

Ane Sigurdsdotter Mygland

Kjell Terje Ringdal

Asle Toje

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:

Boks 8034 Dep

0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

22 24 20 30 (sentralbord)

22 24 20 40 (redaksjon)

22 24 2133 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Ad Fontes Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad

Boks 8034 Dep,

0030 Oslo

Telefon: 22 24 20 59

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 14. juni 2011

Opplag denne utgaven:

18 400 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem

av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca. 25. august

Norad

Vannpulk for et lettere liv?

Hvorfor slite med en tung bær på hodet, når du i stedet kan ha den rullende etter deg? Med en enkel «vannpulk» kan barn i utviklingsland få et lettere liv.

Av Anne Midling, Gemini

Det mener ihvertfall den norske arkitektstudenten Olav Fåsetbru Kildal, som håper at bistandsorganisasjoner eller lokale vannleverandører i utviklingsland kan ta ideen hans videre. Eller at det gjøres av helt vanlige mennesker på grasrota.

– Vi ønsker at fattige i utviklingsland skal kunne lage vannpulken av materialer som de har liggende, sier Kildal som er student ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim.

Kildal fikk ideen til vannpulken da han var på Haiti og så barna som hver dag bærer store bøtter med vann på hodet, ofte over lange avstander.

Tunge løft

Ved kjøp og salg av rent vann brukes det runde plasttanker på 18-20 liter. Bistandsorganisasjoner deler på sin side ut vannbøtter som tar 10-14 liter. Begge deler innebærer tunge løft, og fører til store og unødvendige belastninger på unge kroppar, mener arkitektstudenten.

Dessuten er det tidkrevende. Ifølge UNICEF bruker barn i mange utviklingsland så mye tid på å bære vann at det går på bekostning av utdanning.

Gir ideen videre

Kildal besøkte Haiti rundt påske-tider. Den egentlige hensikten med besøket var å tegne og bygge et bakeri

Vannbæring er en del av de daglige pliktene for disse jentene i Port-au-Prince. FOTO: SCANPIX

for Prosjekt Haiti og kvinnegruppen deres Manman Troll. Bakeriet skal stå klart over sommeren og er et samarbeidsprosjekt med Åpent Bakeri i Oslo.

Men arkitektstudenten benyttet samtidig sjansen til å arbeide med en oppgave for et studieemne på NTNU, og på den måten ble også ideen om en vannpulk unnfanget.

Tok et kvarter

Under besøket på Haiti samlet han sammen litt restmaterialer i jordskjelvruinene for å se om ideen kunne gjennomføres. Etter femten minutter var en test-vannpulk ferdig.

– Etter jordskjelvet ligger det masse armeringsjern rundt og slenger. Det kan fint bøyes til en stang. Så brukte jeg lim og noen treklosser til å feste stangen. Et gammelt bildekk fungerer fint som beskyttelse av tanken. Det eneste ankepunktet er lim. Men det går an å lage lim av lokale materialer også, sier Kildal.

Som student har han ikke tid og ressurser til å følge opp arbeidet og ideen med vanntanken, men han gir den gjerne videre til andre – helt gratis.

– Vi har nå plantet ideen, og så får vi se om noen tar den i bruk, sier arkitektstudenten. ■

VANNPULKEN: En aluminiums-stang bøyes rundt tuten på vanntanken. På tankens flate side festes en avskåret bunn fra en annen tank. På bunnen limes det fast en trekloss hvor stangens andre side festes i et hull. Biter av en gummimatte fra en bil er limt fast rundt tanken for at steiner i veien ikke skal slå hull.